

Step 5 plus

2 Mini-plans: Opening the position: A

- 1) 1. ♖g5 hxg5 (1. ... g6 2. ♜xg6#; 1. ... ♗f6 2. ♕xf6) 2. hxg5
- 2) 1. f6+ gx6 (1. ... ♖f8 2. fxg7 ♖xg7 3. ♕h5) 2. ♕g4 ♜cg8 (2. ... ♗d7 3. ♕xd7) 3. ♜xf6+ ♖f8
4. ♕h5 ♜g7 5. ♕xf7
- 3) 1. e5 dxe5 2. ♜xd8 ♜xd8 3. fxe5
- 4) 1. ... d5 2. exd5 ♗xd5 3. ♕f3 ♗db4 (3. ... ♗xc3 4. ♜xc3 ♕f6 *Van Run-Ammerlaan, Baarn 2001*)
4. ♜e2 ♗e5
- 5) 1. ♗g5 (1. f5 h6) 1. ... ♖e8 2. f5 ♜c6 3. fxe6
- 6) 1. c5 bxc5 2. bxc5 dxc5 3. ♜xc5 ♜b8 4. ♜c1 (*Kodentsov-Biemans NBSB 2001*)
- 7) 1. a4 ♜d8 (1. ... bxa4 2. ♗xa4 ♕b5 3. ♗c5 and pawn a6 will be lost.) 2. axb5 ♗xb5 3. ♜a5 with
advantage.
- 8) 1. ... f5 2. ♜g3 fxe4 3. fxe4 ♗h4+
- 9) 1. h4 f5 2. h5 (2. exf6ep ♗xf6 3. h5 ♗xh5 4. ♕xg6 hxg6)
- 10) 1. e4 ♖f8 2. exf5 exf5 3. ♜g3
- 11) 1. ... h6 2. gxh6 ♜xh6 3. ♖f1 ♜e6
- 12) 1. ... a4 2. ♜h2 axb3 3. cxb3 ♕f4 4. ♕g6+ ♖e6 5. ♜c2 d4 (*Swinkels-Broekmeulen, Kaatsheuvel 2000*)

3 Mini-plans: Activating a piece: A

- 1) 1. ♜fd1 ♜fd8 (1. ... ♜ae8 2. ♜d7 ♜a8 3. ♗c6 ♗f6 4. ♜xa7) 2. ♜xd8+ ♜xd8 3. ♗c6
(*Platonov-Giorgadze Kiev, 1970*)
- 2) 1. ♜e4 ♜b6 2. ♜h4 h5 3. fxg6 fxg6 4. ♜xh5
- 3) 1. ♕g4 ♜b8 2. ♜d7
- 4) 1. 0-0 (1. ♜h5+ g6 2. ♜e5 ♕xb5 3. ♜xh8 ♜h4+)
- 5) 1. ... ♜c8 (1. ... cxd4 2. ♗xd4 ♜c8 3. ♜d2 ♕xd4 4. ♜xd4 ♜xc2 5. ♕f4) 2. ♜a3 cxd4
- 6) 1. ... ♜e6
- 7) 1. ♜g4
- 8) 1. ... f6 2. 0-0 (2. ♜e2 fxe5) 2. ... fxe5 3. dxe5 ♜xf3 4. gxf3 ♗xe5 5. ♖g2 ♜h4
- 9) 1. ♜c6 (1. ♜c2 c6 2. ♜fc1 a6) 1. ... g5 (1. ... bxc6 2. ♗d6+ ♖a8 3. ♜b7#) 2. ♜fc1
- 10) Drawing
- 11) Drawing
- 12) 1. ♜e5

4 Mini-plans: Activating a piece: B

- 1) 1. ♗h4
- 2) 1. ♗e3
- 3) 1. ♗c4
- 4) 1. ... ♗a4 2. b3 ♗c3 3. ♜d2 ♗xa2
- 5) 1. ... ♗e5 2. ♜d1 ♗h5
- 6) 1. ♗f5 ♜f8 2. ♗d5
- 7) 1. ♗d6 ♗d4 2. ♜xd4
- 8) 1. ♜a3
- 9) 1. ♗g4 ♕xg5 2. fxg5 ♗h5 3. ♗h6+
- 10) 1. ... b5 2. ♜b3 ♗b6
- 11) 1. ♗d2
- 12) 1. a4 ♜c7 2. a5 b5 3. ♗c5

5 Mini-plans: Activating a piece: C

- 1) 1. ♕d1 ♜f8 2. ♕c2
- 2) 1. ♕c1
- 3) 1. ♕d6

- 4) 1. ♕f1 a5 (1. ... bxc3 2. ♕xc3 a5 3. ♕b5 ♖d7 4. ♕xe5) 2. ♕b5 ♖d7 3. cxb4 axb4 4. ♕xe5
- 5) 1. ♕b5 ♕a7 (1. ... ♕xh3 2. gxh3 ♖xh3 3. ♖h2 ♖g3+ 4. ♖h1 ♕xf2 5. ♖f3 ♖xf3+ 6. ♖hxf3) 2. d4 exd4 3. cxd4 d5 4. ♖e5
- 6) 1. ... c6 (1. ... ♖c6 2. ♖xc6 ♕xc6 3. ♖xc6)
- 7) 1. ♕d1 ♕f6 (1. ... ♖e8 2. ♕f3 ♖c5 3. ♕d5+ ♖f8 4. ♖f7+ ♖g8 5. ♖g7++ ♖f8 6. ♖g8#) 2. ♕xf6 ♖xf6 3. ♕f3 ♖b5 4. ♕d5+
- 8) 1. ... ♕e6! (1. ... ♕xc3 2. ♕c4)
- 9) 1. ♕d5 ♖e5 2. ♕e4 ♖g6 3. ♖xg6 f5 4. ♕xf5
- 10) 1. ... ♕a6
- 11) 1. ♕e1 ♖e4 2. ♕h4 ♖df6 3. ♖g4 ♖e6 4. ♕xf6 gxf6 5. f5 ♖e7 6. ♕xe4
- 12) 1. e5 ♕g7 2. ♕e3

6 Mini-plans: Activating a piece: D

- 1) 1. ♖d6 (1. ♖e4 0-0 2. ♕xd7 ♖d8) 1. ... ♖a5 2. ♕g5
- 2) 1. c3 dxc2 2. ♖a2+
- 3) 1. f5
- 4) 1. ♖h4 h6 2. ♕xh6
- 5) 1. ... ♖d3
- 6) 1. ♖a3
- 7) 1. ... ♖a5
- 8) 1. ... ♖d8 2. ♖d1 ♖h4+
- 9) 1. ♖g3 ♖d6 2. ♖e4
- 10) 1. ♖d2 ♖g7 2. ♖h1
- 11) 1. ... ♖e7
- 12) 1. ... ♖f6 2. h3 d3 3. ♖d2 ♖e5

7 Mini-plans: A

- 1) 1. f4 (1. ♖g3? ♕xe5 2. f4 ♕b8) 1. ... ♖e6 2. ♖g3 ♕xe5 (2. .g5 3. ♖xh6+ ♖xh6 4. ♖xg5+ ♖g6 5. ♖xg6+) 3. fxe5 ♖xe5 4. ♖xh6
- 2) 1. a4
- 3) 1. e6 fxe6 (1. ... ♖e7 2. exf7 ♖xf7 3. ♖xh6+) 2. ♖e5 ♖h7 3. ♖xh6+
- 4) 1. ♖f1 e4 2. ♖d2 (*Adams-Giorgadze, Groningen, 1997*)
- 5) 1. ♖h4 ♖h7 2. ♖h5 g6 3. ♖f3
- 6) 1. ... ♖d6 (1. ... ♖d4 2. ♖e2 ♖d7 (2. ... ♖a6 3. ♖e3 ♖d6 4. ♕e1) 3. ♕e1; 1. ... ♖d5 2. ♕e4; 1. ... ♖d8 2. h3 ♖d4) 2. ♖f1 (2. ♖e2 ♖d4 3. ♕e1 ♖d1 4. ♖e4 f5; 2. ♖e5 ♖d1+) 2. ... ♖b5+
- 7) 1. f5 ♖b8 (1. ... exf5 2. e6) 2. ♖d8 ♖d7 (2. ... ♖c6 3. ♖xf8+ ♖xf8 4. ♖d6+) 3. fxe6 (3. ♖xc8) 3. ... ♖xd8 4. exf7+ ♖h8 5. e6
- 8) 1. f4 ♖fd7 (the game move. Alternatives are a bit better: 1. ... ♖bd7 2. ♖h1 ♖ac8 3. ♖ad1 or 1. ... ♕c5+ 2. ♖h1 ♕d4 3. ♖ad1. In both cases White improves the position of his pieces. The move 1. ... exf4 only give the white pieces more activity: 2. e5 ♕c5+ 3. ♖h1 ♖e8 4. ♖xf4 with a considerable advantage.) 2. ♕xe7+ ♖xe7 3. ♖d5+ (Better is 3. fxe5 ♖xe5 4. ♖f5 f6 5. ♖e3 ♖bd7 (5. ... ♖d6 6. ♖c5 ♖c8 7. ♖d5+) 6. ♖d5+).
Euwe won quickly after 3. ... ♖f8 4. fxe5 ♖xe5 5. ♖f4 ♖d6 6. ♖e6+ ♖g8 7. ♖xd8 ♖xd8 8. ♖ad1 ♖c5+ 9. ♖f2 ♖c7 10. ♕xf7+ ♖h8 11. ♕e6 1-0
- 9) 1. ... ♖c5 2. ♖c4 (2. dxc5 ♕xc5+ ; 2. e5 ♕xe5 ; 2. ♖e2 ♖a4 ;) 2. ... ♖xe4 3. ♖ac1 ♕f8 4. ♖e5 ♖d6 5. a4 f6 6. ♖f3 ♖xe1+ 7. ♖xe1 ♖d7 8. ♖f3 ♖f5 9. ♖f2 h5 10. ♖c2 g5 11. ♖c4 ♕d6 12. g3 ♖f7 13. ♖g1 ♖e7 14. ♖e2 ♖d5 15. ♕c1 ♖e6 16. ♖c2 ♖f5 17. ♖f3 g4+ 18. ♖f2 ♖h7 19. ♖d2 h4 20. ♖g2 ♖e4 21. ♖d1 ♖e3+ 22. ♕xe3 ♖xe3 23. ♖c3 h3+ 0-1
- 10) 1. ♖fc1 d5 2. ♖f2 d4 3. ♖e2 c5 4. c3 ♖ad8 5. cxd4 cxd4 6. ♖xd4 ♖g4+ 7. hxg4 ♖xd4 8. ♖e3
- 11) 1. ♖e5 f5 2. ♖c4 ♖c6 3. ♕xf5 exf5 4. ♖e3 ♕c5 5. ♖xd5 ♕e6 6. ♖f6+ ♖f7 7. ♖c3 ♕c8 8. ♕xg5 ♕b7 9. d5 ♖a4 10. ♖f3 ♖g7 11. ♖xf5
- 12) 1. ♖a6 (1. b4 a6 2. ♖ee1 ♖fc8 3. ♖a5 ♖c6) 1. ... ♖fc8 2. b4 ♕f6 3. ♖e1 ♕d8 4. ♖ea1 ♕b6 5. ♕d6

8 Mini-plans: B

- 1) 1. a3 1. ... ♖xb2 (1. ... ♖b6 2. f5) 2. ♗xd5
1. b3 g6
1. f5 ♗h5 (1. ... ♖g4) 2. ♖h3 ♖h4)
- 2) 1. ... e6 2. ♗e7+ ♗h8 3. ♕xg7+ ♗xg7 4. ♗xc8 ♖axc8 5. ♖ac1 ♖fd8
1. ... f6 2. ♕g3 ♗f7;
1. ... ♕f6
- 3) 1. e4 1. ... hxg5 2. exd5 ♕xd5 3. ♕xd5 exd5 4. hxg5
1. ♗f3 f4
1. ♗h3
- 4) 1. ... e4 2. ♖ad1 ♖d6 3. ♕b3 ♖ae8 4. ♖d4 f5
1. ... f6 2. ♖f5 ♖e8 3. d6+ ♗h8 4. ♕f7 ♖f8 5. ♕g6
1. ... ♗f6 2. ♖xe5
- 5) 1. ... ♗f5 2. ♖h3 ♕e4 3. f3
1. ... ♕e7! 2. ♕xd4 exd4 3. ♖xd4 ♕g6
1. ... ♖h4 2. ♕xd4 ♖xd4 3. ♖xd4 exd4 4. ♗xc2
- 6) 1. ... ♗b4 2. ♖c1 (2. ♖b1 b6 3. f3 ♗c2+ 4. ♗d1 ♗e3+ 5. ♗e1 ♗xd6 6. cxd6 ♗xc4) 2. ... ♗xa2
1. ... f5 2. f3 ♗xd6 3. cxd6
1. ... b6 2. f3 ♗xc5 3. e4
- 7) 1. ♗b5 ♕d8 (1. ... ♗a6) 2. ♗d6+ ♗d7 3. ♗xc8 ♗xc8 4. ♕b5 c4 5. c3 a6
1. ♕g5
1. ♕f4
- 8) 1. ... ♗5b6 ♗xa4 3. ♖xa4 ♗xe5 4. ♖xe5 ♖xe5 5. dxe5
1. ... exd4! 2. ♖xe8 (2. ♗xd4 ♖xe1+ 3. ♖xe1 ♗c5) 2. ... ♖xe8 3. cxd4 ♖c8
1. ... ♕c6 2. dxe5 ♗f4) 2. ♗xe5 (2. ♕c2 exd4 3. ♗xd4) 2. ...
- 9) 1. e4? a3 2. ♖ab1 axb2 3. cxb4 c3 4. exd5 cxd2 5. ♖xd2 ♗xd5
1. cxb4! ♕xb4 2. a3 ♕a5;
1. a3?! bxa3 2. bxa3 ♖a5
- 10) 1. ♖f3 ♗d7 2. ♕c7
1. ♖e2 ♗d7 2. ♕c7 d5 3. exd5 exd5 4. ♖xd5 ♗f6 5. ♕d6 ♖e6
1. ♖d2 ♗d7 2. ♕c7 ♗f6)
- 11) 1. ... c4 2. ♕c2 (2. dxe5 ♗xe5) 2. ... d5 3. exd5 ♗xd5 4. bxc4 bxc4 5. ♕a4 ♗5b6
1. ... d5 2. dxe5 ♗xe5 3. ♗xe5 ♖xe5 4. exd5;
1. ... ♕h6
- 12) 1. ... ♖xb5 2. ♖g4 ♗e8 3. f4 exf4 4. ♖xf4 f6
1. ... ♗xb5 2. ♗f6+ gxf6 3. ♕xf6
1. ... ♖a4 2. f3 (2. ♖fe1 ♗xe4) 2. ... ♗xb5 (2. ... ♖xb5))

9 Pawn endings: Tempo play: A

- 1) 1. ♗g6 (1. a3 a6=) 1. ... a6 (1. ... a5 2. a3 a4 3. ♗h6) 2. a4 a5 3. ♗h6 (*Van Zuylen van Nyevelt 1999*)
- 2) 1. g3 ♗h8 2. g4 ♗g8 3. g5 ♗h8 4. g6 hxg6 (4. ... ♗g8 5. g7) 5. hxg6 ♗g8 6. g7
- 3) 1. g4 fxg3ep 2. fxg3 g5 3. g4
- 4) 1. a5 c5 2. a6 c4 3. c3 (*Mouret 1792*)
- 5) 1. b4! a6 2. a3 c6 3. a4
- 6) Drawing
- 7) 1. ♗e7 ♗g5 2. ♗e6 a6 3. a3 a5 4. a4
- 8) 1. a6 bxa6 2. ♗e5 ♗g4 3. a5
- 9) 1. a5 b5 2. ♗e5 ♗g3 3. ♗e4
- 10) 1. g6! (1. ♗c4? ♗d6 2. g6 f6) 1. ... f6 2. ♗d3 ♗c7 3. ♗c3 (3. ♗c4? ♗d6) 3. ... ♗d7 draw
- 11) 1. ♗g4 (1. b5 ♗e7=) 1. ... ♗f6 2. b5 a6 3. bxa6 bxa6 4. b4
- 12) 1. ... ♗b6 2. ♗c4 h6 3. h4 h5 is the intended solution but as Kiri Arnold, among others, pointed out, White plays 2. h4 h6 (2. ... ♗xb5 3. h5 h6 4. ♗c3 ♗c6 5. ♗c4 ♗d6 6. ♗c3 ♗e5 7. ♗c4 ♗f5 8.

♙xc5 ♘g5 9. ♘d4 ♘h5 10. ♙e3 ♘g4 11. ♙f2=) 3. h5 with draw. The pawns have to move to the g-line; then the given solution is correct.

10 Pawn endings: Rook pawn: A

- 1) 1. a4 ♙xa2 2. ♙f4 ♙b3 3. ♙e3 ♙xa4 4. ♘d2 ♙b3 5. ♙c1
- 2) 1. ♙c3
- 3) 1. a4 bxa4 2. ♘d2 ♙b3 3. ♙c1
- 4) 1. ♙h6 (1. ♙f7? ♙e5 2. ♙e7 ♙d5 3. ♘d7 ♙c4 4. ♙c6 ♙xb4)
- 5) 1. ♙d3
- 6) 1. ♙f7
- 7) 1. ♙f6 ♙e8 2. ♘g5
- 8) 1. a5 bxa5 2. a4
- 9) 1. ♙b7 a5 2. ♙c6 ♙b4 3. ♙d5
- 10) 1. ♙e4! ♙d2 (1. ... ♙f2 2. ♙d5) 2. ♙d5 ♙d3 3. ♙c6 ♙d4 4. ♙b7 ♙c5 5. ♙xa7
- 11) 1. ♙g5!
- 12) 1. a5 (1. ♙d4 ♙e2 2. a5 ♙f3=) 1. ... ♙f1 2. ♙d4 ♙e2 3. ♙c5 ♙d3 4. ♙b6 ♙d4 5. ♙xa6 ♙c5 6. ♙b7

11 Pawn endings: Defending: A

- 1) 1. ♙d3! (1. bxc3+? ♙xc3) 1. ... cxb2 2. ♙c2 ♙a3 (2. ... ♙c4 3. a4) 3. ♙b1 d3 stalemate
- 2) 1. ... ♙e3 (1. ... ♙xf4?? 2. ♙d5)
- 3) 1. ... g6 (1. ... ♙c7 2. g6 f6 3. ♙e4 ♙d8 4. ♙f5 ♙e7 5. c7 ♙d7 6. c8♙+ ♙xc8 7. ♙e6 ♙c7 8. ♙f7 f5 9. ♙xg7 f4 10. ♙f8 f3 11. g7 f2 12. g8♙ f1♙+ 13. ♙f7+)
- 4) 1. g4 ♙f4 2. g5 ♙xg5 3. ♙g3
- 5) 1. ♙g2 (1. b6 cxb6 2. ♙g2) 1. ... ♙g6 2. ♙f2 ♙f6 3. ♙e2 ♙e6 4. ♙d2 ♙d6 5. b6 cxb6 6. ♙c2 ♙c6 7. ♙b2
- 6) 1. ♙b6! (1. ♙b5? ♙d6 2. ♙a4 ♙c6 3. ♙xa5 ♙c5) 1. ... ♙d6 2. ♙b5! ♙e5 3. ♙xa5
- 7) 1. ♙c2! (1. ♙c4? ♙e3) 1. ... ♙e3 2. ♙d1
- 8) 1. h4 g4! 2. f4! (2. fxg4+? ♙f6 3. g5+ ♙f5 4. g6 hxg6#) 2. ... ♙xf4 stalemate
- 9) 1. ♙a4 ♙d4 2. ♙a5 e4 3. a4 e3 stalemate
- 10) 1. b4 c4 2. b5! axb5 3. b4 ♙b1 stalemate
- 11) 1. c4 bxc4 2. ♙e4 ♙c2 3. ♙d4 ♙xb2 4. ♙xc4 ♙xa3 5. ♙c3
- 12) 1. ♙d2 g3 (1. ... ♙e7 2. ♙e3 f5 3. ♙f4 ♙f6 4. e3!) 2. ♙e3 f5! 3. ♙f3 f4 4. e3!

12 Pawn endings / Mix: A

- 1) 1. ♙d5 ♙d7 2. e5 dxe5 3. ♙xe5 ♙e7 4. e4
- 2) Drawing
- 3) Drawing
- 4) 1. b6 g3 2. b7 g2 3. b8♙ g1♙ 4. ♙h8+ ♙g5 5. ♙g7+
- 5) 1. ♙f5 ♙g7 2. h8♙+ ♙xh8 3. ♙f6 ♙g8 4. g7
- 6) 1. a4 a5 2. g4+ hxg4+ 3. ♙g3
- 7) 1. ... ♙e3 (1. ... ♙d5 2. ♙d3 ♙c3 3. ♙c3=) 2. ♙c4 ♙d2 3. ♙b5 ♙c3 4. ♙xb6 ♙b4
- 8) 1. ♙h4 (1. ♙h5 ♙f6 2. ♙g4 g6) 1. ... ♙f6 2. ♙h5 ♙e7 3. ♙g6 ♙f8 4. e7+ ♙xe7 5. ♙xg7
- 9) 1. c4 dxc4 2. bxc4 ♙xc4 3. ♙h6
- 10) 1. ♙d8! (1. ♙xd7? ♙b6! 2. ♙e6 ♙c5!) 1. ... ♙b6 (1. ... c6 2. ♙xd7 cxb5 3. c5 b4 4. c6 b3 5. c7 b2 6. c8♙ b1♙ 7. ♙a8+) 2. ♙xd7! ♙b7 3. c5 ♙b8 4. c6
- 11) 1. e3! (1. e4? fxe4 2. ♙xe4 c3! 3. bxc3 ♙e6) 1. ... ♙e6 2. e4 fxe4 3. ♙xe4
- 12) 1. g3 (or 1. ♙g7 ♙g5 2. g3) 1. ... ♙f6 (1. ... g5 2. ♙h5 g4 3. ♙h4) 2. g4 g5 3. ♙h5

13 King in the middle: A

- 1) 1. ♙xc6 bxc6 2. ♙xe6+ fxe6 3. ♙g6#
- 2) 1. ♙xe5+ fxe5 2. ♙d8+ ♙xd8 3. ♙xd8#
- 3) 1. ♙xg6+ hxg6 2. ♙xg6+ ♙e7 3. ♙f5#

- 4) 1. ♖xf5 exf5 2. ♜xc6+
- 5) 1. ... d4 2. cxd4 ♙b4 3. ♖xb4 ♖xf2#
- 6) 1. ♙e4 ♖xg3 2. ♙c6+ ♖xc6 3. ♖d8#
- 7) 1. ♜xf7 ♙xf7 2. ♙xc7!
- 8) 1. ♙a3 ♖e5 2. f4
- 9) 1. ♖xd6 ♜xf5 2. ♖xe5+
- 10) 1. ♖xe6+ fxe6 2. ♜e5
- 11) 1. d6 ♜a6 2. dxc7 ♜xc7 3. ♜d6#
- 12) 1. ♜d5 ♖c8 2. ♜c7+

14 King in the middle: B

- 1) 1. ♜b5 axb5 2. ♙xb5+
- 2) 1. ♜xg7+ ♙xg7 2. ♖xe6+ fxe6 3. ♖g6#
- 3) 1. ♜xd5 cxd5 2. ♙b5+ ♜c6 (2. ... ♜d7 3. ♜e5) 3. ♜d4
- 4) 1. ♖xd8+ ♙xd8 2. ♜c6+ ♙e7 3. ♖d8#
- 5) 1. ♖f8+ ♖xf8 2. ♜d6+ ♙e7 3. ♜f5+ ♙e8 4. ♜xg7#
- 6) 1. ♙a6
- 7) 1. ♙b5+ ♖xb5 (1. ... axb5 2. ♖xb4) 2. ♖c6+ ♙e7 3. ♖c7+
- 8) 1. ♙a6 (1. ♜e5 0-0 2. ♜xc6 bxc6 3. ♖xc6 ♖ab8 4. ♖f2 ♖b6 5. ♖a4 ♙d6)
- 9) 1. ♖d6 ♖a2 (1. ... ♙xd6 2. ♙xf7+) 2. ♜c3 ♖c4 3. b3! 1. ♜e5 h5 (1. ... ♙f8 2. ♖h5 ♙g7 3. ♖f7+ ♙h6 4. ♜g4+) 2. ♖d3 ♖h6 3. ♖d5 ♖h7 4. ♖g8+ ♙f8 5. ♜g6+ ♖e7 6. ♙f7#
- 11) 1. ♖xe6+ ♙xe6 (1. ... fxe6 2. ♙g6#; 1. ... ♙e7 2. ♖xc5) 2. ♙b5+ ♖c6 (2. ... ♙d7 3. ♖e1+ ♙e7 4. ♖xc5) 3. ♖d1
- 12) 1. ♜xe5 dxe5 2. ♖xe5+ ♙d7 3. ♖a4+ ♙c8 4. ♖c6+

15 King in the middle / Opening the position: A

- 1) 1. ♜d6+ ♙xd6 (1. ... cxd6 2. exd6+ ♙e7 3. ♖xe7+ ♙f8 4. ♙h6+ ♙g8 5. ♖d4; 1. ... ♙e7 2. ♙g5+ ♙e6 3. ♖g4+) 2. exd6+ ♙f8 3. ♙h6+ ♙g8 4. ♖d4 f6 5. ♖c4#
- 2) 1. f4
- 3) 1. f5 exf5 2. ♖e1 ♙e6 3. ♜xd5 ♖f7 4. ♖xe6+
- 4) 1. d5 cxd5 2. ♜xd5 ♖b5 3. ♙b4
- 5) 1. e4 dxe4 (1. ... ♙g4 2. ♖d2 dxe4 3. d5 e3 4. ♙xe3) 2. d5 ♖g6 3. dxc6 ♖xg5 4. cxb7
- 6) 1. d4 ♙e6 2. d5 cxd5 3. exd5 ♙f5 4. ♜fxe5 dxe5 5. ♜xe5
- 7) 1. ♜d6+ exd6 2. exd6 ♙xd6 3. ♖e2+ ♙f8 4. ♙h6+ (4. ... ♙g8 5. ♖e8+ ♙f8 6. ♖xf8#)
- 8) Drawing
- 9) 1. e5 c5 (1. ... dxe5 2. ♜xe5) 2. ♖h4 dxe5 3. ♜xe5 ♖c7 4. ♜xd7
- 10) 1. f4 f6 2. fxe5 dxe5 3. d6
- 11) 1. e4 fxe4 (1. ... ♙xf3 2. e5) 2. ♜xe4 dxe4 3. ♖xe4+ ♜e7 4. ♖xg4
- 12) 1. ♜d6+ ♙xd6 (1. ... ♙e7 2. ♖h5) 2. ♖xd5

16 King in the middle: C

- 1) 1. ♜xf6+ gxf6 2. ♖h5+ ♙e7 3. ♖f7#
- 2) 1. g7 ♙xg7 2. ♖h5+ ♙d8 3. ♜e6#
- 3) 1. ♖b4 ♖d8 2. ♖c8 ♖xc8 3. ♖xc8
- 4) 1. ♜xe6 ♖xe5 (1. ... ♖b6 2. ♖h5 g6 3. ♖xg6 hxg6 4. ♙xg6; 1. ... fxe6 2. ♖h5+) 2. ♜c7#
- 5) 1. ♙xb7 (1. ♖fe1 ♙e6) 1. ... ♙xb7 2. ♖fe1
- 6) 1. ♜xf7+ ♖xf7 2. ♖xd5+ ♙c8 3. ♖xe8+
- 7) 1. ♖e5+ ♖xe5 (1. ... fxe5 2. ♖e7#; 1. ... ♙d8 2. ♖xe4) 2. ♙xc6+
- 8) 1. ♜b5 ♜xd3+ (1. ... cxb5 2. ♙xb5+ ♜d7 3. ♙xd7+) 2. ♖xd3
- 9) 1. ♖xd4 exd4 (1. ... ♖f7 2. ♖g8+ ♖f8 3. ♖xh7 ♖f7 4. ♖g8+ ♖f8 5. ♖g6+) 2. ♙e2
- 10) 1. ♜xe4 fxe4 (1. ... ♙xa4 2. ♜xc5+) 2. ♖xe4+ ♙e7 3. ♙xe7
- 11) 1. ♖g6+ (1. ♜xh7? ♜xh7) 1. ... hxg6 (1. ... ♙d7 2. ♖xg7+) 2. ♖xh8+ ♙e7 3. ♖xd8 ♙xd8 4. ♜f7+
- 12) 1. ♙h7 ♙d6 2. ♖e8+ ♖xe8 3. ♙xd6+ ♖e7

17 Endgame: Wrong bishop: A

- 1) 1. ♖d5+ ♜e7 2. h6 ♜f8 3. ♜d2
- 2) 1. ♖c5! ♜c7 2. ♖a7!
- 3) 1. ♖e4 ♜xe4 (1. ... ♜e5 2. h5 ♜f6 3. h6 ♜f7 4. ♖h7) 2. ♜g4 ♜e5 3. ♜g5
- 4) 1. ♖f7 g3 2. hxg3
- 5) 1. ♜e3 ♜f7 2. ♖h7 ♜f6 3. ♜f4
- 6) 1. ♖b3 ♜e6 (1. ... ♜e6 2. ♖g5) 2. ♖f4
- 7) 1. ♖g6+ ♜xg6 2. h7 ♜xh7 3. ♜d5 ♜g8 4. ♜e6 ♜f8 5. f7 ♜g7 6. ♜e7
- 8) 1. ♖g8 g4 2. hxg4 g5 3. ♖b3
- 9) 1. ... ♖c5 2. h6 ♖e3+
- 10) 1. ♖c3+ ♜h7 2. ♖g7 b4 3. a4
- 11) 1. ♜e3 (1. ♜e8 stalemate; 1. ♜xd5+? ♜xd5 2. h5 ♜e5) 1. ... ♜xe3 2. h5
- 12) 1. ♜h2 ♖xh3 2. g3+

18 Endgame: Wrong bishop: B

- 1) 1. ♜f3 ♜g6 2. h4 gxh4 3. ♜g2
- 2) 1. ♜d2! (1. ♜d1? ♖f5 2. ♜d2 a3 3. ♜c3 ♖e6 4. ♜c2 ♖a2 5. ♜c3 ♜c5) 1. ... a3 (1. ... ♖f5 2. ♜c3!) 2. ♜c2! (2. ♜c1? ♖f5; 2. ♜c3? ♖e6) 2. ... ♖f5+ 3. ♜b3
- 3) 1. g6 is forced. Postponing the move loses: 1. ♜g4 ♜e4 2. g6 ♖f4 or 1. ♜e3 ♜e6 2. g6 ♜f5 3. h6 ♖f4+.
- 4) 1. ♖g6+! ♜xe7 2. ♖h7! ♜f8 3. ♖xg8 ♜xg8 4. ♜c4! h5 5. ♜d3 h4 6. ♜e2 h3 7. ♜f2! (7. ♜f3? ♖h4; 7. ♜f1? ♖d4) 7. ... h2 8. ♜g2
- 5) 1. ... h6 is the intended solution but as Han Schut pointed out, White can win. Two smart moves needed: 2. ♜g4! (2. gxh6 is a draw) 2. ... hxg5 3. h3! (3. ♜f3 g4+ is a draw) 3. ... ♜g7 (now White must stalemate Black) 4. ♜f3 ♜h6 5. ♜e4 ♜h5 6. ♖e2+ ♜h6 7. ♜e5 ♜g7 8. ♜e6 ♜g8 9. ♜e7 ♜g7 10. ♖c4 ♜h6 11. ♜f8 ♜h7 12. ♖e6 ♜h8 (12. ... ♜h6 13. ♜g8 ♜h5 14. ♜g7 g4 15. hxg4+) 13. ♖g8 g4 14. hxg4 and the g-pawn can move again.
- 6) 1. ♜g3 ♜g4 (1. ... ♜xg3 stalemate; 1. ... f4 2. ♜xh5 en ♜xf4) 2. ♜xf5 ♜xf5
- 7) 1. ♖a6! bxa6 2. ♜e4 on the way to a1.
- 8) 1. ♜g3 ♖f1 2. ♜f2 ♖h3
- 9) 1. d3 a5 2. ♜c5 a4 3. ♜xd4
- 10) 1. ♜c5 ♖e6 2. ♜b6! (2. ♜b4? ♜d4 3. ♜a3 ♜c3 4. ♜a4 ♜b2 5. ♜b4 ♖d7 6. ♜a5 ♖b5 7. ♜b4 ♜a2 8. ♜a5 ♜b3) 2. ... ♖c8 3. ♜c5 (3. ♜a5? ♜d4) 3. ... ♖e6 4. ♜b6 ♖c4 5. ♜c5
- 11) 1. ... ♜g1 2. ♖e4 (2. ♜h3 ♜g3+ 3. ♜xg3 stalemate; 2. ♜h2 ♜g2 3. ♜h1 ♜xc2) 2. ... ♜xh1
- 12) 1. ♜f8+ ♜c8 2. ♜xc8+ ♜xc8 3. ♖a6

19 Endgame: Wrong bishop: C

- 1) 1. ♜h3 ♜e5 2. h5 ♜e6 3. h6 ♜f7 4. ♖h7 ♜f6 5. ♜g4
- 2) 1. ♖e5+ ♜g8 2. ♖g7! (2. ♖xf7+ ♜xf7 3. a4 ♜e6 4. a5)
- 3) 1. ... ♜h3 2. ♜g1 ♖d4+ 3. ♜f1 ♜xg3 4. ♜e2 ♜xh4
- 4) 1. ♖b6! axb6 (1. ... ♜a8 2. ♜c7; 1. ... ♜c8 2. ♖xa7) 2. axb6
- 5) 1. ♜f7 ♜h7 2. ♜f8 ♜h8 (2. ... ♜h6 3. ♜g8 ♜h5 4. ♖d1+ g4 5. hxg4+) 3. ♖g8 g4 4. hxg4 g5 5. ♖d5
- 6) 1. ... ♜h3 2. ♜f1 ♜h2 3. f3 h5 4. ♜f2 ♖d4+ 5. ♜f1 h4 6. f4 h3 7. f5 ♜g3 8. f6 h2
- 7) 1. ... g4 (1. ... ♜h4 2. ♖g4 ♜g3 3. ♜f5) 2. hxg4+ ♜g5 3. ♜e6 h5
- 8) 1. ♜e5+ (1. ♜h2+ ♜h4 2. ♜f3+ ♜xf3 3. ♜xf3 ♜h3 4. ♜f2 ♖c5+) 1. ... ♜h4 2. ♜g6+ ♜g4 (2. ... ♜g5 3. ♜xh3 ♜xg6=) 3. ♜e5+
- 9) 1. ♖b4! (1. a5? d2; 1. ♜e1? ♜e4 2. a5 ♜d5 3. a6 ♜c6 4. ♖c5 ♜c7 5. ♖a7 ♜c6; 1. ♖h6? ♜e4) 1. ... ♜e4 2. a5 ♜d5 3. a6 ♜c6 4. ♖a5! d2 5. ♜e2 (5. ♖xd2? ♜b6)
- 10) Drawing
- 11) 1. ♖g5+ ♜e2 2. ♖h6 gxh6
- 12) 1. a6 (1. ♜xg2 ♖xg2 2. a6 ♖f1+) 1. ... bxa6 2. ♜xg2 ♖xg2 3. ♜xb4

20 Endgame: Wrong bishop: D

- 1) 1. a6 (1. ♔d4? ♖c7 2. a6 ♖b8) 1. ... ♖c6 2. ♔d4 (2. ♔b8? ♖b6 3. a7 ♖b7) 2. ... ♖c7 3. ♔a7!
(Minski 2015)
- 2) 1. ♖e1 ♔b3 (1. ... ♗xg2) 2. ♗xd5+ ♖xd5 3. ♖d2 ½-½ (Kidson)
- 3) 1. ... fxc4 (1. ... f4 2. g5 (2. gxh5 fxc3+ 3. ♖xc3 ♖f6 4. h6 ♖f7 5. ♔h7 ♖f6 6. ♖f4)) 2. ♔g6 h4 3. gxh4 ♖f6 ½-½
- 4) 1. ... ♔g3! 2. ♖g5 ♖e5 3. ♖h5 ♖f6 4. g5+ ♖f5 5. g6 hxg6# (Ansorge-Hübner, Keulen 1960)
- 5) 1. ♔f2 ♖f5 2. ♔h4 ½-½ (Krikheli 1984)
- 6) 1. h4+ gxh3 2. ♖f3 ♔h2 3. ♖f2 ♖g4 4. c7 ♔xc7 5. ♖g1 ½-½ (Katsnelson Mitrofanov 1977)
- 7) 1. b3! a3! (1. ... axb3 2. ♖c3 ; 1. ... ♔xb3 2. ♖c3) 2. ♖c3! (2. ♖c4? ♔b1 3. ♖c3 ♖b6! 4. b4 ♔a2) 2. ... ♔b1 3. b4 ♔a2 4. b5 ♔d5 5. ♖c2 ½-½ (Werle 1952)
- 8) 1. ♔e3+ ♖c4 2. a3 ♖d5 3. a5 ♖c6 4. a6 ♖c7 5. ♔a7 ♖c6 6. a4 (Horwitz 1884)
- 9) 1. a6 b6 (1. ... bxa6 2. ♖d4 a5 3. ♖c3) 2. a7 ♔c6 3. ♖d4 ♖f6 4. ♖c4 ♖e6 5. a8♗ ♔xa8 6. ♖b5
(Akopyan 2005)
- 10) 1. a4! (1. g8♗? ♔xg8 2. b4 (2. a4 b4!) 2. ... ♖b3!) 1. ... bxa4! 2. g8♗ ♔xg8 3. b4! (3. b3 or) 3. ... axb3 ½-½
- 11) 1. ♖c5! (1. ♔e6 g4 2. ♔xg4 ♖g8) 1. ... b6+ 2. ♖d4! (2. ♖xb6 g4 3. ♖c5 g3 4. ♔d5 g2 5. ♔xg2 ♖g8) (Bernhardt 1962)
- 12) 1. ♖e5! ♖c8 2. ♔a7 b5 (2. ... b6 3. a6) 3. a6 b4 4. ♖d4! (4. ♖e4? b3 5. ♖d3 ♖c7 6. ♖c3 ♖c6 7. ♔c5 ♖c7 8. ♔a7 ♖c6) 4. ... b3 5. ♖c3 ♖c7 6. ♖xb3 (Aliev 2015)

21 Exploiting vulnerability: A

- 1) 1. ♗b5+ c6 2. ♗d3
- 2) 1. ♗h5
- 3) 1. ♔xb6 cxb6 2. ♗g1
- 4) 1. ... ♖h5 2. ♗g1 ♔xg1 3. ♖xc3 ♖xc3 4. hxg3 ♗xc3+
- 5) 1. ♗a3 ♖d7 2. ♔b5+ ♖c7 3. ♗h3
- 6) 1. ♖h1 ♖f7 2. ♗g1
- 7) 1. ♔a6 ♖b8 2. ♔xb7
- 8) 1. ♗c1 c6 2. dxc6 bxc6 3. ♗xc6+
- 9) 1. ... ♔a6 2. b3 ♖xd5 3. ♗a2 ♖c3 4. ♖xc3 bxc3
- 10) 1. ... ♖g4 2. ♖f3 (2. ♖b3 ♔d3 3. ♗d1) 2. ... ♔c5 3. ♔e3 ♔xe3 4. fxe3 ♖xe3 5. ♗f2 ♖c2
- 11) 1. ... ♖xc3 2. ♗xc3 ♗b4
- 12) 1. ... ♗a8 2. ♔g3 fxc3

22 Exploiting vulnerability: B

- 1) 1. ♖d4
- 2) 1. ... ♗h6 (1. ... ♖g3+ 2. hxg3 ♔d4 3. f4) 2. ♗fd1 ♖g3+ 3. ♖g1 ♗e3#
- 3) 1. a5 ♗b7 2. axb6
- 4) 1. ... ♗f6 2. ♗d2 ♔xd4
- 5) 1. ... ♔a5
- 6) 1. ♖g3
- 7) 1. ... ♔a4
- 8) 1. ♖a4 ♗b7 2. ♖xb6 ♗xb6 3. ♔c7
- 9) 1. ... ♖h5 (1. ... ♔h2+ 2. ♖h1 ♖h5 3. ♗e1) 2. ♔d3 ♔h2+
- 10) 1. h4
- 11) 1. ... ♔d8
- 12) 1. ♗g3 g6 (1. ... ♖h5 2. ♗g4) 2. ♖xh6+ ♖g7 3. ♖f5+

23 Exploiting vulnerability: A

- 1) 1. ♔e2
- 2) 1. ... g3
- 3) 1. ... h6

- 4) 1. ... ♕e7
- 5) 1. ♖e2
- 6) 1. ... a5
- 7) 1. ... f5 2. ♜h4 ♗xd6
- 8) 1. ... h6 2. ♕h4 ♗xe4
- 9) 1. ... d6 2. ♗d2 ♖e7
- 10) 1. ... ♖g7
- 11) 1. ... ♗a5
- 12) 1. ♕f4 exf4 2. ♜xd4

24 Opening: Vulnerability: A

- 1) 1. ... ♜d6 2. ♗xg6 ♜g3+ 3. ♖h1 ♜xh3+ 4. ♖g1 ♜g3+ 5. ♖h1 hxg6#
- 2) 1. ... ♕b5 2. ♜d1 ♕c5
- 3) 1. ♗d2 exd5 2. ♗xe4
- 4) Drawing
- 5) 1. ♕a6
- 6) 1. ♕b5+ ♕d7 2. ♕xd7+ ♖xd7 3. ♗e5+
- 7) 1. ♗xd7 ♕xd4 (1. ... ♗xb5 2. ♜xg7 ♖xd7 3. c4) 2. ♗f6+ ♖f8 3. ♕h6#
- 8) 1. d6 (1. 0-0-0 a6) 1. ... ♕xd6 2. 0-0-0
- 9) 1. exd5 (1. d4 is not bad but less good) 1. ... cxd5 2. ♗xe5 d4 3. ♕xd4
- 10) 1. exf5 (1. ♗g5 ♗c5 2. ♕xh5 gxh5 3. ♜xh5 h6 4. ♕xc5 ♜xg5 5. ♜xg5 hxg5 6. ♕e3 f4) 1. ... gxf5 2. ♗g5
- 11) 1. ♕a4+ ♕d7 2. ♗e5
- 12) 1. ♕xh6 gxh6 2. ♗h4

25 Opening: Vulnerability: B

- 1) 1. ... a4 2. ♗c1 a3
- 2) 1. ♗a4 (1. ♜c1 ♗c6 2. ♗a4 ♕b4+ 3. ♖d1 ♕a5) 1. ... ♜a7 (1. ... ♗d7 2. ♜c1 ♜d8 3. ♜xb7) 2. ♗b6
- 3) 1. ♜d1 (1. d5 is also possible) 1. ... ♕xc3 2. ♕xc3 ♜c7 3. d5
- 4) 1. ... a6 2. b4 ♗xb4 3. ♕a3 ♕c2
- 5) 1. ... ♗c5 2. e4 dxe4 3. dxe4 ♗d3+ 4. ♖d1 ♗xb2+ 5. ♖c2 ♗a4
- 6) 1. ... exd4 2. ♕xd4 ♕b4 3. ♕c3 ♕xc3 4. bxc3 ♕xf3 5. gxf3 ♜d7 6. ♗f1 ♜xh3
- 7) 1. ♗xf6+ ♕xf6 2. ♜f4!
- 8) 1. ... ♗xd4 2. ♜xd4 ♗g4
- 9) 1. ♜f4 ♜c8 2. ♗g5
- 10) 1. ... ♗b6 2. ♜d3 (2. ♕b5 ♕xh6 3. ♜xh6 a6 4. dxc5 dxc5 5. ♜d1 ♜c7 6. ♕a4 ♗xa4 7. ♗xa4 ♗xe4; 2. ♕xg7 ♗xc4 3. ♜d3 ♗xb2) 2. ... ♕xh6
- 11) 1. d4 ♕b6 2. d5 a6 3. ♕a4
- 12) 1. ♗g5 0-0 (1. ... ♜f8 2. ♗xh7 ♜h8 3. ♗g5 ♜f8 4. ♜h5) 2. ♜h5 h6 3. ♗xf7

26 Material gain?: Yes or no: A

- 1) yes: 1. ... ♗xe4 2. ♜e1 ♗d2
- 2) no: 1. ... ♜xe4? 2. ♕g5 ♕xf3 3. gxf3
- 3) yes: 1. ♕xf7+ ♖xf7 2. ♗g5+ ♜xg5 3. fxf5+
- 4) no: 1. ... ♜xb3? (1. ... ♖g8) 2. ♕d6!
- 5) no: 1. ... ♗xd4 2. ♜a4
- 6) yes: 1. ... ♜xd4 2. e5 ♕c5
- 7) yes: 1. ♜xe4 (1. ... ♗xe4 2. ♜xg7+ ♖h8 3. ♜g3+ ♗f6 4. ♜xh3) 1. ... ♜d7 2. ♜d4
- 8) no: 1. ♕xa6? ♕f5 2. ♜b2 bxa6
- 9) yes: 1. ♗xf7 ♜xd4 (1. ... ♜xf7? 2. ♜xd8+) 2. ♗xd8 ♜d7 (2. ... ♜xd8 3. ♜xc7)
- 10) no: 1. ... ♜xc5 (1. ... ♗xa2 2. ♜a3) 2. ♜ee3

- 11) yes: 1. ♖xc6+ ♕d6 2. ♖a3
 12) no: 1. ... ♗xc3 2. ♜d8+ ♕h7 3. ♖g5+

27 *Material gain?: Yes or no: B*

- 1) yes: 1. ... ♖xe4
 2) no: 1. ♜xd5? ♗c7! 2. ♜dd4 e5
 3) no: 1. ... ♖xf2 2. ♕xf2 ♗xe2 3. ♜ae1
 4) yes: 1. ♖cxe4 ♖xe4 2. ♖xe4 ♗xe4 3. ♕f3
 5) yes: 1. ... ♖xd4 2. cxd4? ♗b5+
 6) no: 1. ... ♜xe4 (1. ... ♖xe4 2. ♕xd8) 2. ♖h6+ gxh6 3. ♕xf6
 7) yes: 1. ♕xa7 b6 2. c5 ♕b7 3. c6+ ♖xc6 4. ♕b5
 8) yes: 1. ♖xd5
 9) no: 1. ... ♖xc5? 2. ♖d5 cxd5 3. ♕xc5
 10) no: 1. ... ♕xe5? (1. ... ♖xe5 2. ♜c5) 2. ♜xe5 ♖xe5 3. ♜c5
 11) yes: 1. ♖xb5
 12) no: 1. ♖xd5 ♗xd5 (1. ... ♖f2+ 2. ♜xf2 ♕xf2 3. ♖xc7)

28 *Queen endings: A*

- 1) 1. ♗d5+ ♕b4 (1. ... ♕a6 2. ♗a8+) 2. ♗d4+ ♗xd4+ 3. ♕xd4
 2) Drawing
 3) 1. ♗g8+ ♕c5 (1. ... ♕b4 2. ♗b8+; 1. ... ♕d3 2. ♗h7+) 2. ♗c8+ ♕b6 3. ♗b8+
 4) 1. ... ♗d7+ 2. ♕a3 (2. ♕b3 ♗d5+ 3. ♗xd5+ ♕xd5; 2. ♕a5 ♗d5+ 3. ♗xd5+ ♕xd5; 2. ♕b4 ♗e7+ 3. ♗xe7+ ♕xe7) 2. ... ♗e7+ 3. ♗xe7+ ♕xe7
 5) 1. ♗c3+ ♕d5 2. ♗c4+ ♕e5 3. d4+
 6) 1. ♗b6+ ♕a3 2. ♗xd6+ ♗b4 3. ♗a6+
 7) 1. ... ♗b6+ 2. ♕e7 (2. ♕d7 ♗b5+; 2. ♕d5 ♗b5+ 3. ♗xb5+ axb5) 2. ... ♗e3+
 8) 1. ♗f8+ ♕b5 2. ♗b8+ ♕c5 (2. ... ♕a5 3. ♗c7+ ♕b5 4. ♗b6#) 3. ♗e5#
 9) 1. ♗c4+ ♕a5 2. b4+ ♕a4 3. ♗a6+
 10) 1. ... ♗e7 2. g4 (2. f5 ♗e4+ 3. g4 ♗e1+) 2. ... ♗e1+
 11) 1. ♗d3 ♗b5 (1. ... b5 2. ♗c2+) 2. ♗a3#
 12) 1. ♗f7+ ♕d6 2. ♗d7+ ♕c5 3. ♗a7+

29 *Queen endings: B*

- 1) 1. ♗e5+ ♕g6 2. ♗e4+ ♗xe4+ 3. ♕xe4 ♕f6 4. ♕d5 ♕e7 5. ♕c6 ♕d8 6. ♕b7
 2) 1. ♗h4+ ♕g6 2. ♗h5+ ♕f6 3. ♗h8+
 3) 1. ♗e7+ ♕f5 2. ♗e6+ ♕f4 3. ♗xh6+
 4) 1. a4 ♗xa4 2. ♗e8+
 5) 1. ♗e7 ♕c8 2. ♗e6 ♕d8 3. ♗g8+ ♗e8 4. ♗xe8+ ♕xe8 5. ♕e6
 6) 1. ♗e8 ♗xf3 2. ♗a8+
 7) 1. ♗c8+ ♕d6 2. ♗c6+ ♕e5 3. f4+
 8) 1. ♗a8+ ♕d7 2. ♗c8+ ♕d6 3. ♗c6+ ♕e5 4. ♗c5+
 9) 1. ♗e4 ♗d7 2. ♗a8+ ♕b5 3. ♗a4+
 10) 1. ♗f7+ ♕g5 2. ♗g8+ ♕f4 3. ♗g4+ ♕e5 4. ♗g7+
 11) 1. ♗g2+ ♕h4 2. ♗h2+ ♕g5 3. f4+
 12) 1. ♗b1+ ♗g1 2. ♗b7+ ♗g2 3. a6! ♗xb7 4. axb7 ♕g1 (4. ... ♕g2 5. b8♗ h1♗ 6. ♗b7+) 5. b8♗ h1♗ 6. ♗b1+

30 *Queen endings: C*

- 1) 1. ♗g7+ ♕f5 2. ♗g5+ ♕e6 3. f5+
 2) 1. ♗f8+ ♕g5 2. h4+ gxh3 3. ♗f4+ ♕h5 4. ♗h4#
 3) 1. ♗g7 c2 2. ♗h7+ ♗h6 3. ♗f5+
 4) 1. ♗h3+ (1. g4? ♗e8+ 2. ♗xe8 stalemate) 1. ... ♗h4 (1. ... ♕g6 2. ♗h7+ ♕f6 3. ♗f7+ ♕e5 4. ♗e7+) 2. ♗e6+ ♕h5 3. ♗f7+ (3. ♕h7? ♗g3!) 3. ... ♕g4 4. ♗f3#

- 5) 1. ♖d8+ (1. ♖b5+ ♘d4) 1. ... ♘c5 2. ♖d6+ ♘b5 3. ♖b6#
- 6) 1. ... ♖c3+ (1. ... ♖d5? 2. ♖g3+ ♘d4 3. ♖c3+ ♘e4 4. ♖e1+=) 2. ♘b5 ♖c4+ 3. ♘a5 ♖d5+
- 7) 1. ♖c6 ♖b4 (1. ... ♖d3+ 2. ♖b5+ ♖xb5+ 3. ♘b5) 2. ♖d7 (2. ♖b5+ ♘a8 3. ♖d5+ ♘b8 4. ♖d8#)
- 8) 1. ♖h3+ ♖h4 (1. ... ♘g6 2. ♖h7+ ♘f6 3. ♖f7+ ♘e5 4. ♖e7+) 2. g4+ ♘g6 (2. ... ♘h6 3. ♖d3) 3. ♖d3+ ♘f6 4. ♖d6#
- 9) 1. ♖e1 ♘e5 2. d4+
- 10) 1. ♖h4+ (1. ♖xg6? ♖c8+ 2. ♘xc8 stalemate) 1. ... ♘g7 2. ♖e7+ ♘g8 3. ♖d8+ ♘g7 4. ♖c7+
- 11) 1. ♖f6+ ♘e4 (1. ... ♘d5 2. ♖e6+ ♘c5 3. ♖c8+) 2. ♖xg6+ ♘d5 (2. ... ♘e5 3. ♖e6+ ♘f4 4. ♖h6+) 3. ♖e6+ ♘c5 4. ♖c8+
- 12) 1. ♖e6 ♖c7 2. ♖d6 ♖xd6 (2. ... ♖f7 3. ♖g3#) 3. cxd6

31 Defend against threats: A

- 1) 1. g5 ♘xd7 2. g6+ ♘g8 stalemate
- 2) 1. ♘g4+ ♘xg4 (1. ... ♘b8 2. ♘xa7+) 2. ♖xg4+
- 3) 1. ♘h4 ♘xe5 2. g5#
- 4) 1. ... ♖xg4+! 2. ♘h6 (2. hxg4 ♖h1#) 2. ... ♖xh3+ 3. ♖h5 ♖xd7
- 5) 1. ... ♖h5
- 6) 1. ♘xf6 (1. ♘b3 ♘xd4 2. ♖xd4 c5 3. ♖xd6 ♖xd6 4. ♖xd6 c4) 1. ... ♖xf6 2. ♘b3
- 7) 1. ... ♘g6 (1. ... ♖a5 2. ♘xe5)
- 8) 1. ♖d1 ♖xd1 2. ♖xc3
- 9) 1. ♖h5 ♘xh5 (1. ... ♖g8 2. ♖hh7 b2 3. ♖xa7+ ♘b8 4. ♘c6+ ♘c8 5. ♖hc7#) 2. ♘c6 ♘f3 3. ♖xa7#
- 10) 1. ... ♖e8 (1. ... ♖d8 2. ♘b8)
- 11) 1. ♘e4 (1. ♘b3 ♖xd3 2. ♖xd3 ♘xf2+ 3. ♖xf2 ♖xd3) 1. ... ♖xd3 2. ♖xd3 ♖xd3 3. ♘xc5
- 12) 1. ... ♖xe1 2. ♖xe1 ♖d8

32 Defend against threats: B

- 1) 1. f4 ♘xc3 (1. ... ♖xh6 2. fxe5) 2. ♘g5
- 2) 1. ... ♖c8
- 3) 1. ♖f2 (1. ♖e1 f4) 1. ... f4 (1. ... ♘xc4 2. ♖e8+ ♖xe8 3. ♖xd4) 2. ♖e8+ ♘g7 3. ♖xd8 ♘xf2+ 4. ♘xf2
- 4) 1. ♘f6+ gxf6 2. gxf3+
- 5) Drawing
- 6) 1. ♖f5
- 7) 1. ... ♘d3 2. ♖xd3 c4+
- 8) 1. ♘d5 fxg6 2. ♘f6++ ♘h8 3. ♘xg6#
- 9) 1. ... g5 (otherwise Black loses a piece) 2. ♘xg5 f6
- 10) 1. ... ♘d4 2. ♖xd4 ♖xf3
- 11) 1. ♖f5 ♖xf5 2. ♘xe4
- 12) 1. ... ♘c6 2. ♖xc6 axb5

33 Defend against threats: C

- 1) 1. ... ♘f8 (1. ... ♘g8 2. ♖xe7+ ♘xe7 3. ♘d6+) 2. 0-0-0 ♖c8 3. ♘g5 ♖c4 4. c3 ♘xd6 5. ♘xd6+ ♘e7 6. ♘xc4 ♖xc4
- 2) 1. ♖xf7+ (1. g3 ♖d7) 1. ... ♖xf7 2. ♖xc8+ ♖e8 3. ♖xe8+
- 3) 1. ... ♖e4 (1. ... ♘e8 2. ♖d8 ♖e4 is the same) 2. ♖d8+ ♘e8 3. ♖xb8 ♖xe7
- 4) 1. ♖h8+ (1. ♘xf3 gxf3 2. ♖h8+ ♘xh8 3. ♘d5+ ♘g7 4. ♘xf4 ♖f5) 1. ... ♘xh8 2. ♘e2+ ♘g8 3. ♘xf4
- 5) 1. ♖h6+ ♖xh6 2. ♘xd5
- 6) 1. c3 ♘xc3 2. ♖ac1 ♘b4 3. f5 e5 4. ♖g5+ ♘f8 5. f6 g6
- 7) 1. ... ♖h4 (1. ... ♘f5 2. ♘e3)
- 8) 1. ... d6 (1. ... ♘d3 2. fxg7+ ♘xg7 3. ♘xh6+; 1. ... ♖g8 2. f7; 1. ... ♘f4 2. fxg7+)
- 9) 1. ♖xg6+ ♘f8 (1. ... fxg6 2. ♖xc7+) 2. fxg3
- 10) 1. ... ♖d5+ 2. e4 ♖c5

- 11) 1. ♖f7 ♕xe3 (1. ... ♗xf7 2. 0-0; 1. ... ♗xf7 2. ♖f1) 2. ♖xh8
 12) 1. ... ♗xg2+ (1. ... ♖xg7 2. ♖f8+ ♗d7 3. ♕e8+ ♗d8 4. ♕c6#; 1. ... ♗xg6 2. ♖f8+ ♖xf8 3. ♗xg6) 2. ♗xg2 ♖xg7

34 Defend against a passed pawn: A

- 1) 1. ♕c1 b1♗ 2. ♖a3#
 2) 1. ♕d3 a1♗ 2. ♗b3 ♗d4 (2. ... ♗a7 3. ♖c3+ ♗a1 4. ♖c1#) 3. ♖c3+ ♗a1 (3. ... ♗xd3 4. ♖xd3 ♗c1 5. ♖d4 ♗b1 6. ♖d1#) 4. ♖c1#
 3) 1. ♖h1+ ♗xh1 (1. ... ♗g3 2. ♖h3+ ♗f2 3. ♕xa2) 2. g4+ ♗h2 3. ♕xa2
 4) 1. ♗b4 ♗b2 2. ♖c8 a1♗ 3. ♖c2+ ♗b1 4. ♗b3
 5) 1. ♕d3 g2 (1. ... ♗g2 2. ♕e4#; 1. ... ♗e3 2. ♕f1 ♗f3 3. ♖h3) 2. ♖h3#
 6) 1. ♖h7+ (1. ♕xa2? stalemate) 1. ... ♗g8 2. ♖h1 a1♗ 3. ♕h7+
 7) 1. ♕xa3 a1♗ (1. ... ♕xa3 is better because after 2. ♖xa2 White can't win anymore. This study by Paoli is therefore incorrect. In the next edition there will be two extra pawns on the g-file: ♖g4 and ♗g5) 2. ♕xb2.
 8) 1. ♕f1 e1♗ (1. ... exf1♗ 2. ♖xf1 ♗e3 3. ♗c2 f3 4. ♖e1+) 2. ♖d3#
 9) 1. ♕c4 ♗a3 (1. ... g1♗ 2. ♖a6#) 2. ♖xh2 g1♗ 3. ♖a2#
 10) 1. ♗d3 ♗xa1 2. ♗c2 b5 3. ♕e5#
 11) 1. ♖h8 a1♗ 2. ♖a8 ♗xa8 3. ♕f3+
 12) 1. ♕e2+ ♗xe2 2. ♖h4 a1♗ 3. ♖h2+ ♗f1 4. ♖h1+

35 Defend against a passed pawn: B

- 1) 1. ♕f1 e1♗ 2. ♖xa4+ bxa4 3. b4#
 2) 1. ♖a7 b1♗ 2. ♕xd4#
 3) 1. ♖h6+ ♗c5 (1. ... ♗e5 2. ♖e6+ ♗xe6 3. ♕xd5+ ♗xd5 4. c4+ ♗xc4 5. ♗c2; 1. ... ♗c7 2. ♖h7+ ♗c8 3. ♖b7 ♗xb7 4. ♕xd5+ ♗c7 5. ♕a2) 2. ♖c6+ ♗xc6 (2. ... ♗d4 3. c3+) 3. ♕xd5+ ♗xd5 4. c4+ ♗xc4 5. ♗c2
 4) 1. ♕c3 d2 2. ♕a1 d1♗ 3. ♖c3#
 5) 1. ♖e1 b2 (1. ... f6 2. ♖e7+ ♗g8 3. ♗g6 ♗f8 4. ♕d6) 2. ♖h1+ ♗g8 3. ♖h8+ ♗xh8 4. ♕e5+
 6) 1. ♖e2 (1. ♖d2? h1♗+ 2. ♗g3 ♗h5) 1. ... h1♗+ 2. ♗g3 ♗f1 3. ♕a6 ♗g1+ 4. ♖g2+
 7) 1. ♕d7! e1♗ (1. ... ♗xd7 2. ♖xe3) 2. ♕b5
 8) 1. ♕e7 ♗c7 (1. ... ♗xa5 2. ♕b4+) 2. d6+ ♗c6 3. ♖c5+
 9) 1. ♖g5+ ♗h7 (1. ... ♗h6 2. ♖g8 h1♗ 3. ♕g7+! ♗g5 4. ♕e5+ ♗h6 5. ♖h8+) 2. ♖g7+! ♗h6 3. ♗f7 h1♗ 4. ♕g5+
 10) 1. ♕f7! (1. ♖xe2? stalemate) 1. ... a2 2. ♕h5 a1♗ 3. ♖e8#
 11) 1. ♖c2+ ♗b5 2. ♖xb2 a1♗ 3. ♕c3+ ♗c5 4. ♖b5+
 12) 1. ♕b7! a1♗ 2. ♖xa6+ ♗xa6 3. ♕xa6 ♗xa6 4. ♗c3 ♗a5 5. ♗c4

36 Defend against an attack on the king: A

- 1) 1. ... ♖e6
 2) 1. ... ♗a5+ (1. ... ♗d6 2. ♖h3) 2. ♗f1 (2. ♗d1 ♗xa2) 2. ... ♗d2
 3) 1. ... ♕f5 (1. ... ♖f6 2. ♖xf7; 1. ... h6 2. ♖xf7)
 4) 1. ... ♗h8 (1. ... ♗h7 2. ♖d3 ♖xc3 3. ♗h4+ ♗g7 4. ♗g3+ ♗h7 5. ♖xc3) 2. ♖d3 f6
 5) 1. ... ♕e2 (1. ... ♗h8 2. ♖g3) 2. ♖e1 ♕xf3 3. gxf3 ♗c2+ 4. ♗h1 ♗f2
 6) 1. ... h6 (1. ... ♗h8 2. ♕xg7+ ♗xg7 3. ♗g5+ ♗h8 4. ♗f6+ ♗g8 5. ♖e3; 1. ... gxf6 2. exf6 ♗h8 3. ♖xe8) 2. ♖e3 ♗h7 3. ♗d3+ g6
 7) 1. ... f5 (1. ... g6 2. ♕xg6 hxg6 3. ♗xg6+ ♗h8 4. ♖f3 ♖f7 5. ♖h3+)
 8) 1. ... ♕xg3 (1. ... ♖e8 2. ♖h5 ♕f8 3. ♗g5+ ♗h8 4. ♖xf6) 2. ♗g5+ ♗h8 3. ♗h6+
 9) 1. ... ♖d7 (1. ... ♖c6 2. ♗h4) 2. e5 ♕xe5 3. ♖e4 d5
 10) 1. f3
 11) 1. ... ♕h7 (1. ... ♗f8 2. ♗h8+ ♗xh8 3. ♕xf6++ ♗g8 4. ♖h8#) 2. ♖g3+ ♕g6
 12) 1. ... ♗d8

37 Defend against an attack on the king: B

- 1) 1. ... ♖d4+ (1. ... ♕h4 2. ♜xe5 ; 1. ... ♕xg7 2. f6) 2. ♖h1 ♕h4
- 2) 1. ... ♕e4 (1. ... ♖g8 2. ♕xh6 ; 1. ... ♜h8 2. ♜xh6+ (2. ♜xf7 ♕xc1=)
- 3) 1. ... ♖b3+ 2. ♖c2 ♕f5+
- 4) 1. ... ♖d7 (1. ... ♖h8 2. ♜xe4 dxe4 3. ♜h6 ♜g8 4. ♕xf7) 2. ♜h6 ♖xf6
- 5) 1. ... ♜e7 (1. ... ♜c6 2. ♜g3 g6 3. ♜h6; 1. ... ♜g5 2. ♖xg7; 1. ... ♜h6 2. ♖xg7) 2. ♜g3 g6 3. ♜h6 f5
- 6) 1. f4 (1. g3 ♜xh2+ 2. ♖xh2 ♜h4+ ; 1. h3 ♜g4)
- 7) 1. ... ♜xd2+
- 8) Drawing
- 9) Drawing
- 10) 1. ... ♜d7 (1. ... ♜fe8 2. ♜d3) 2. ♜xf6+ ♖g8 3. ♜g5+
- 11) 1. ... ♕e6 (1. ... ♜e6 2. ♜f3 c6 3. ♜h3 ♖f8 4. ♜h8+ ♖e7 5. ♜xg7 ♜g8; 1. ... ♜xe5 2. dxe5 ♜e7 3. exf6 ♜e3+ 4. ♖h1) 2. ♜f3 ♜d7 3. ♜g3 ♕f5
- 12) 1. ... ♜h8 (1. ... ♖f6 2. exf6 ♜xf6 3. ♕g5+ ; 1. ... f6 2. ♕xf8+ ♖g8 3. ♕d6) 2. ♜f1 ♖xe5

38 Defend against a passed pawn: C

- 1) 1. ♜e8+ ♜xe8 2. ♖xf7+ ♖c8 3. ♖d6+ ♖d8
- 2) 1. ... ♖h2+ 2. ♖xe3 ♖f1+ 3. ♖f3 ♖h2+
- 3) 1. ♜d7+ ♕xd7 (1. ... ♖h6 2. ♜d6+ ♖h5 3. ♜g5+ ♖h4 4. ♜h6+) 2. ♖f6+
- 4) 1. ♜b2 a1♜ 2. ♖b6+ ♖a3 3. ♖c4+ ♖a4 4. ♖b6+
- 5) 1. ♜xg2 h1♜ 2. ♜e2+ ♖d1 3. ♖c3+
- 6) 1. ♜b3! a1♜ 2. ♖c5+ ♖a5 3. ♖b7+ ♖a4 4. ♖c5+
- 7) 1. ♜h6+ ♖xh6 2. g8♖+ ♖h5 3. ♖f6+ ♖h6 4. ♖g8+
- 8) 1. ♜d6 b1♜ 2. ♖f5+ ♖e8 3. ♖g7+ ♖e7 4. ♖f5+
- 9) 1. ♖d8+ ♖b8 (1. ... ♖a8? 2. ♖c6) 2. ♖c6+ ♖c8 3. ♖a7+ ♖d8 4. ♖c6+
- 10) 1. ♜xd5! (1. ♖d4+? ♖d6 2. ♜c6+ ♖d7 3. ♜e6 a1♜) 1. ... a1♜ 2. ♖f4+ ♖f6 3. ♖h5+ ♖g6 4. ♖f4+ ♖f6 5. ♖h5+
- 11) 1. ♖d8+ ♖d6 2. ♜f7 h1♜ 3. ♖b7+ ♖e6 4. ♖d8+ ♖d6 5. ♖b7+
- 12) 1. ♖a5+ (1. ♜e5? ♖b4; 1. ♜xd3? ♖xd3 2. ♖c5+ ♖c4) 1. ... ♖d4 2. ♜e5! d1♜ 3. ♖c6+ ♖c4 4. ♖a5+ ♖b4 5. ♖c6+ ♖c4 (5. ... ♖a4? 6. ♜a5#) 6. ♖a5+

39 Defending: Getting out or check: A

- 1) 1. ... ♜e6 (1. ... ♖h7 2. ♜h5+ ♖g8 3. ♜xe8+ ♖h7 4. ♜h5+ ♖g8 5. ♜d8#)
- 2) 1. ... ♕d7 2. ♜xc5 (2. ♜b4 e5 3. 0-0) 2. ... ♜c8
- 3) 1. e3 (1. ♖h1 ♖xg3+ 2. hxg3 ♜h5+) 1. ... ♕xe3+ 2. ♖h1
- 4) 1. ... ♜d5 2. ♜xd5+ ♖h8
- 5) 1. ♕c2! (1. ♜c2? ♜xa4) 1. ... ♕xc7+ 2. ♜g3#
- 6) 1. c5 ♜xc5+ 2. ♕d4 ♜c7 3. fxg6+
- 7) 1. ♜e1 ♜xe1+ 2. ♕f1
- 8) 1. ... ♖f8 (1. ... ♖e7 2. ♖f5+ exf5 3. ♜he1)
- 9) 1. ♖f7 ♜xf7+ 2. ♖g2
- 10) 1. ... ♜f7 (1. ... ♖f8 2. ♜f4+) 2. ♕xf7+ ♖f8
- 11) 1. ♜xd4 ♖xd4 2. ♖f6+
- 12) 1. ♜e3 ♜xc4 2. ♜f4

40 Defending: Getting out or check: B

- 1) 1. ♕d4! (1. ♖h1 ♕xf8) 1. ... ♕xd4+ 2. ♖h1 dxc2 3. ♜h8+
- 2) 1. ... ♖xg6 (1. ... ♖h8? 2. ♜f7 ♜e3+ 3. ♖h2 ♕g7 4. ♜xg7 ♖xg7 5. ♜f7+ ♖h8 6. ♜h7#) 2. ♕e4+ ♖g7 3. ♜f4 ♕e5
- 3) 1. ... ♕c5! 2. ♜xd3 (2. ♜xc5+ ♖d7 3. ♕d4 ♜c8 4. ♜d6+ ♖e8; 2. ♕d4! ♜d8 3. ♜xc5+ ♖d7) 2. ... ♜d8
- 4) 1. ♕c5
- 5) 1. ♜f2 ♜xc4 2. ♖d5

- 6) 1. ... ♖e8! (1. ... ♗f8? 2. ♙xf8+! ♕xf8 3. ♚h8#) 2. ♙xe8+ ♗f8 3. ♙e3 ♚e4
- 7) 1. c3 ♙xa5 2. ♙g5
- 8) 1. ♙c1 (1. ♙e1 ♚xe1+ 2. ♖f2 ♚e2+ 3. ♖g1 ♚e1+) 1. ... ♚xc1+ 2. ♖f2
- 9) Drawing
- 10) 1. ♙d2 ♙xa4 2. b3
- 11) 1. ♙e3 (1. ♚f2 ♙g4+ 2. ♖f1 ♙d1#) 1. ... ♙xe3+ 2. ♚f2
- 12) 1. ... ♗d7 2. ♙xe4 ♗c5 3. ♙e3 cxb2

41 The eternal pin: A

- 1) 1. c8♙+ ♖xc8 2. ♙f5 ♖d7 3. ♙g4 (Zachodjakin 1932)
- 2) 1. ♙c5
- 3) 1. ♚f3 ♚f7 2. ♖f2 (on the way to g4). An extra black pawn on g7 prevents that capturing on f5 also wins.
- 4) 1. g4 f5 2. g5
- 5) 1. ... e5 (1. ... ♖g7 2. e5 dxe5 3. ♖c5) 2. ♚b4 2. ... ♖g7 (on the way to c6)
- 6) 1. ... ♙e4+ 2. ♙xe4 ♙xe4+ 3. ♚f3 h5 4. h3 f5 5. g4 fxg4 6. hxg4 hxg4 (Rybak-Bezdan, CSR 1986)
- 7) 1. ♙g4 ♖e8 2. ♙h5+ ♖e7 3. ♚d2
- 8) 1. a4 a6 2. b4 (or a bishop move along the long diagonal. The move ... b5 is always answered by a5.) 2. ... b5 3. a5. An extra white pawn on h2 prevents Black from making a draw.
- 9) 1. ♙e5 ♙e7 2. g4 h6 3. h4
- 10) 1. ... c4 2. h7 (2. ♙c8+ ♖h7 3. ♙g4 ♚f5) 2. ... ♚f5
- 11) 1. ♚a4 (Black can no longer lift the pin on the a-file.)
- 12) 1. ... ♚xd3 (1. ... b5 2. axb5 cxb5 3. ♚e1) 2. ♚xd3 ♚d8 3. ♚d1 b5. Incorrect. Han Schut indicates that White can make a draw with b3 and c4. If Black plays b4 then the black king can never attack the pinned piece again.

• In this diagram the solution is correct. It is instructive why 1. ... b5 is wrong.

42 The eternal pin: B

- 1) 1. ... g4 2. hxg4 g5
- 2) 1. ... c3
- 3) 1. ... ♖e5 2. ♚e2+ ♖f4 3. ♚f2 ♚c1
- 4) 1. ... b6 2. ♚e2 f5 3. gxf6ep ♖f7
- 5) 1. ... ♚d1 2. c4 b5 3. c5 ♖d7 4. ♖g3 ♖c6 5. ♖g2 ♖d5
- 6) 1. ... ♚xd2 2. ♚xd2 ♚d8 3. ♚d1 b5 (otherwise White plays c4, c3 en ♖c2) 4. c4 b4
- 7) 1. ♚a5
- 8) 1. ♙b1 (1. ♚a3 ♖c8; 1. b4 ♙b6 2. cxb6 ♚xa2)
- 9) 1. b4 (prevents ♙c5) 1. ... ♖g7 2. ♙e3 (2. c3? ♚d3+) 2. ... ♖f8 3. c3
- 10) 1. c4 dxc3 2. d4 a5 3. ♖c2 a4 4. ♙g2 a3 5. ♖b3
- 11) 1. f4 gxf4 2. h4
- 12) 1. ... c4 2. ♚f2 (2. dxc4 ♖xe4 3. ♖d2 ♚xf3) 2. ... c3 3. ♚f1 ♚f4 4. ♚f2 ♖d6 5. ♚f1 ♖c5 6. ♚f2 ♖b4 7. ♚f1 ♖a3 8. e5 ♖b2 9. e6 ♚f6

43 Defend against the eternal pin: A

- 1) 1. ... ♚h8+ 2. ♖g4 ♚h7 3. ♚xc7 ♚xc7 4. d4 ♖c8 5. ♙xc7 ♖xc7 6. ♖g5 ♖d6 7. ♖xg6 ♖e6
- 2) 1. c5+ ♖xc5 2. ♗d2
- 3) 1. ... h5 2. ♙f5 g6 3. ♙xe6+ ♚xe6
- 4) Drawing

- 5) 1. ... c4 2. bxc4 a4
- 6) 1. ... g3 2. ♟xg3 ♜g8 3. ♜xd6 ♜xg3+ 4. fxg3 ♟xd6
- 7) 1. b3 (1. ♜d2 a4) 1. ... ♟f7 (1. ... a4 2. b4 a5 3. c5) 2. a3 ♜d7 3. b4 axb4 4. axb4
- 8) 1. h4 h6 2. hxg5 hxg5 3. h4
- 9) 1. ... g5 (1. ... h5 2. g4 hxg4 3. ♟g3) 2. h4 ♟g6
- 10) 1. ... b6 2. b3 d5
- 11) 1. g4 (1. f4 g4 2. f5 ♟b7 3. a3 ♟c7 4. a4 ♟d6 5. ♜f4 ♟c5 6. ♜c4+ ♟d5 7. ♜f4 ♜c1 8. ♜f2 ♟d4 9. ♜f4+ ♟c5) 1. ... ♜a1 2. f4 ♟b7 3. fxg5 fxg5 4. ♜f3 ♟xg4 5. ♜f7+ ♟b8 6. ♟f2 ♜xa2+ 7. ♟g3
- 12) 1. ... c5 2. b5 a5 3. ♜d3 a4 4. ♟e2 a3

44 The eternal pin: C

- 1) 1. ♜g2+ (1. ♜df2 ♜e8+) 1. ... ♟h6 2. ♜f6+ (2. ♜h2+ ♟g7 3. ♜g2+ ♟h6 4. ♜f6+ is a loss of time) 2. ... ♟h7 3. ♟f2 (3. ♟f4 ♟d5) (*Rinck 1923*)
- 2) 1. a3 b5 2. ♟a2 ♜8d7 3. f3 exf3 4. ♜xd5
- 3) 1. d6 cxd6 2. ♟d5 ♜h8 3. ♟g2 ♜hf8 4. ♜e6+
- 4) 1. ... ♟xd4 2. cxd4 b5
- 5) 1. ... ♜e4+ 2. ♜xe4 ♟xe4+ 3. ♜f3 h5 (3. ... g5 4. g4) 4. h3 f5 5. g4 fxg4 6. hxg4 hxg4 7. ♟g3 gxf3 8. ♟f4 ♟a8
- 6) 1. ... h5 (1. ... f5? 2. ♟g3 f4+ 3. ♜xf4 gxf4+ 4. ♟xf4) 2. h3 (2. ♟g3 h4+) 2. ... h4
- 7) 1. ... ♜xf2+ 2. ♜xf2 ♜xf2+ 3. ♟xf2 ♟b6 4. ♟e3 f5
- 8) 1. ... ♟c3 2. ♟xc3 ♟f6 3. ♟b2 a5 4. b4 a4
- 9) 1. b4 c4+ 2. ♟e3 f4+ 3. gxf4+ gxf4+ 4. ♟d2
- 10) 1. ♟b4! ♜d5 2. ♟c4 ♜a5 3. ♟b4 ♜e5 4. d4 ♜d5 5. ♟c4 ♜xd4+ 6. ♟c5! ♜f4 7. ♟d5 ♜f3 8. ♟g4 ♜f4 9. ♟h3 ½-½ (*Bazlov 2003*)
- 11) 1. a4 (1. b5? axb5 2. cxb5 d5; 1. a3? b5) 1. ... b6 2. b5 a5 3. ♜e3 ♜8e7 4. ♟b2 g5 5. ♟c3 ♜e8 6. ♟d2 ♜8e7 7. ♟e2 ♜e8 8. ♟f1 ♜8e7 9. ♟g1 ♜e8 10. ♟h2 ♜8e7 11. ♟h3 ♜e8 12. ♟f5 ♜8e7 13. ♟g4
- 12) 1. b4 (1. h4 gxh3 2. g4 b4 3. ♟h2 c4 4. ♟g3 (4. ♟d2 c3 5. bxc3 bxc3 6. ♟xc3 ♟f3+ 7. ♟xh3 d4) 4. ... c3 5. bxc3 bxc3 6. b4 d4 7. b5 d3 8. b6 d2) 1. ... c4 (1. ... cxb4 2. h4 gxh3 3. g4) 2. h4 gxh3 3. g4

45 Endgame: ♟ - ♜: A

- 1) 1. ♟c1 ♟c2 2. ♟b5 c3 3. ♟c4
- 2) 1. ♟d7+ (1. ♟c7 ♟g3 2. ♟d6 h5 3. ♟e5 h4 4. ♟f5 h3) 1. ... ♟g3 2. ♟h3
- 3) 1. ♟h6 (1. ♟xf5+ ♟f3) 1. ... ♟f3 2. ♟g5 ♟xf2 3. ♟f4
- 4) 1. ♟c3 ♟e4 (1. ... e5 2. ♟c5 ♟e4 3. ♟d4) 2. ♟d4 e5 3. ♟c5 exd4 4. exd4 (*Prokes 1953*)
- 5) 1. ♟d5! exd5 2. ♟b7 ♟f4 3. ♟c6 ♟e4 4. ♟c5 (*Fritz 1955*)
- 6) 1. ♟g6! (1. ♟e6 h5) 1. ... d3 2. ♟f2 (*Maksimovskikh 1977*)
- 7) 1. ♟c6 (1. ♟a6? ♟b8) 1. ... a5 2. ♟e2 (*Kitsigin 1978*)
- 8) 1. ♟f4 (1. ♟xf3? g3!) 1. ... ♟h3 2. ♟xf3 (*Moravec 1927*)
- 9) 1. ♟g3 (1. ♟g7? ♟c6 2. ♟a7 b5 3. cxb6ep ♟b7=; 1. ♟d6? b6; 1. ♟a7? b5 2. cxb6ep ♟c8=) 1. ... ♟c6 2. ♟f2
- 10) 1. f4 (1. ♟e5? ♟xf2 2. ♟xa4 b2 3. ♟xb2 g3 4. h4 g2 5. ♟d4+ ♟f3 6. h5 ♟e4=) 1. ... gxf3 2. h4 (*Walkewitz 1980*)
- 11) 1. h6 ♟f5 (1. ... f3 2. ♟d4! ♟xd4 3. h7 f2 4. h8♜+ ♟e3 5. ♜h1 ♟e2 6. ♜g2 ♟e1 7. ♟c2! b3+ 8. ♟c3 b2 9. ♜e4+ ♟d1 10. ♜c2+ ♟e1 11. ♜xb2 ♟f1 12. ♟d2 ♟g2 13. ♜g7+) 2. ♟e5! ♟g6 (2. ... f3 3. h7 f2 4. h8♜ f1♜ 5. ♜f6+) 3. ♟xf4 (*Lewitt 1932*)
- 12) 1. ♟f5+ ♟f6 2. ♟d5

46 Endgame: ♟ - ♜: B

- 1) 1. ♟g1 (1. ♟b8 ♟b3 2. c5 ♟c4 3. c6 ♟d5 4. c7 h2 5. c8♜ h1♜+) 1. ... ♟b3 2. c5
- 2) 1. ♟d7 b6 2. ♟c8#
- 3) 1. ♟e4 ♟f6 (1. ... c1♜ 2. ♟e7#) 2. ♟f4
- 4) 1. ♟f4 a3 2. ♟c1 ♟xc1 3. ♟b3
- 5) 1. ♟f1+ (1. h8♜ b1♜) 1. ... ♟d2 2. ♟d3 ♟xd3 3. h8♜

- 6) 1. ♖d5 b1♙ 2. c4+
- 7) 1. ... b5 (1. ... h4 2. d7 ♖e7 3. g7)
- 8) 1. ♙xc6 d5 2. ♙b7! h1♙ (2. ... d4 3. cxd4 ♖xb4 4. ♙g2 ♖c4 5. d5) 3. ♙a6#
- 9) 1. ♙f6 c2 2. ♙g5 c1♙ 3. g4+ fxg3ep 4. ♙xc1 g2 5. ♙e3
- 10) 1. c6 ♖b6 2. c7 h2 3. c8♗+ ♖c6 4. ♙xh2
- 11) 1. ♖c7+ (1. f8♙ b1♙=) 1. ... ♖c4 2. ♙b5+ ♖c3 (2. ... ♖xb5 3. f8♙ b1♙ 4. ♙b8+) 3. ♙d3 ♖xd3 4. f8♙ b1♙ 5. ♙f5+
- 12) 1. ♙f3 (1. ♙f1 e3+ 2. ♖d3 f4 3. ♙e2!=) 1. ... e3+ (1. ... exf3 2. g6 ♖g2 3. g7 f2 4. g8♙+ ♖f3 5. ♙c4 ♖g2 6. ♙c6+ ♖g1 7. ♙g6+) 2. ♖d1

47 Endgame: ♙ - ♚: C

- 1) 1. ♙h3 (1. ♖g4? ♖h2 2. ♙d5 h3) 1. ... ♖h2 2. ♖g4 g2 3. ♙xg2 ♖xg2 4. ♖xh4
- 2) 1. ♙g4+! ♖xg4 2. ♖xe2 ♖g3 3. ♖f1 ♖f3 stalemate
- 3) 1. ♖a1! (1. ♖b2? a1♙+ 2. ♖xa1 ♖c2) 1. ... ♖c2 2. ♙c3 ♖xc3 stalemate
- 4) 1. ♙e1! ♖d3 2. ♙xd2 exd2 stalemate
- 5) 1. ♙b2 ♖c4 2. ♖c6 ♖d3 3. ♖b5 ♖d2 4. ♖c4
- 6) 1. ♙h2 (1. ♖f6 ♖f3 2. ♙h2 ♖f2 3. ♖g5 g1♙+) 1. ... ♖e3 2. ♖f5 ♖f3 3. ♖g5 ♖f2 4. ♖g4
- 7) 1. ... ♙e2 2. ♖c6 ♙xb5+ 3. ♖xb5 ♖d7
- 8) 1. ... ♙d4+ (1. ... ♖h5 2. ♖g7) 2. ♖e7 ♖h5 3. f8♙ ♙c5+ 4. ♖f7 ♙xf8
- 9) 1. ♙b5 (1. ♙e2? d4 2. ♙d1 cxd1♙+ 3. ♖xd1 ♖d3) 1. ... d4 2. ♙a4 d3 3. ♙xc2 dxc2 stalemate
- 10) 1. ... ♙f8+ 2. g7 (2. ♖h7 ♖f6 3. h5 ♖g5) 2. ... ♖f7
- 11) 1. ♙a1! (1. ♖d5? ♖d3) 1. ... c3 (1. ... ♖b1 2. ♖d4) 2. ♖d4 ♖b3! 3. ♖d3 c2 4. ♖d2 ♖a2 5. ♖xc2 b3+ 6. ♖c3
- 12) 1. ... ♖f4 2. ♖f6 ♙e5+ 3. ♖e7 (3. ♖e6 ♙g7 4. g6 ♖g5 5. ♖e7 ♖xg6) 3. ... ♙g7

48 Endgame: ♙ - ♚: D

- 1) 1. ♙f1 ♖b4 (1. ... a2 2. ♖c2+) 2. ♖c2
- 2) 1. ♙b4! (1. ♙a5? a2 2. ♙d8 ♖e5; 1. ♖e2? a2 2. ♙h4 ♖e5) 1. ... a2 2. ♙f8
- 3) Drawing
- 4) 1. ♖d3 (1. ♙d3 g3 2. ♙e4 g2) 1. ... g3 (1. ... ♖f3 2. ♖xc3 g3 3. ♖d4) 2. ♖e2
- 5) 1. ♙d4+ ♖xd4 2. ♖g2 ♖e3 3. ♖f1 h3 stalemate
- 6) 1. ♖b3 ♖a1 2. ♖a3 b1♙ 3. ♙e5+ ♙b2+ 4. ♙xb2+ ♖b1 5. ♙e5
- 7) 1. ♖d5 (1. ♖c5 ♖e5) 1. ... b3 2. ♖d4 b2 3. ♖e3 ♖e5 4. ♖f3 h3 5. ♙b1
- 8) 1. ♙c4 ♖b1 (1. ... ♖d1 2. ♙b3) 2. ♙a2+
- 9) 1. ♙b1 (1. ♖d3 a5) 1. ... a5 (1. ... ♖b2 2. ♖d3) 2. ♖d3 ♖b2 3. ♙c2
- 10) 1. ♙a1! (1. ♙d4 ♖d3; 1. ♙f6 ♖d3) 1. ... ♖b1 2. ♙d4 ♖c2 3. ♖e5
- 11) 1. ♖b3 a4+ (1. ... c2 2. ♙e4+=) 2. ♖a2 (2. ♖a3 ♖e3) 2. ... c2 3. ♙e4+ ♖xe4 4. ♖b2 ♖d3 5. ♖c1
- 12) 1. ♙a6! (1. ♙g2? ♖c4 2. ♖b6 ♖d3 – 2. ... h4? 3. ♖c6 ♖d3 4. ♖d5 ♖e2 5. ♖e4 f1♙ 6. ♙xf1+ ♖xf1 7. ♖f3 – 3. ♖c5 ♖e2 4. ♖d4 f1♙ 5. ♙xf1+ ♖xf1 6. ♖e3 ♖g2!) 1. ... h4 2. ♙f1 ♖d4 3. ♖b4

49 Endgame: ♙ - ♚: E

- 1) 1. g4! ♖g2 2. g5! hxg5 (2. ... ♖xg1 3. g6) 3. ♖g4 ♖xg1 4. ♖xh3 ½-½ (Katsnelson, Pochtarev 1996)
- 2) 1. ♖c6 h3 2. ♙b8 ♖xb8 3. ♖d7 h2 4. c6 h1♙ 5. c7+ ♖a7 6. c8♙ ½-½ (Gorkushin 1971)
- 3) 1. ♙e2+ b5 2. ♙g4 ♖b7 3. ♙f3+ ♖a6 4. ♙xg2 ½-½
- 4) 1. ♙e6 f1♙ 2. ♙c4+ ♖xc4 stalemate ½-½
- 5) 1. g4 c2 2. ♙e7 c1♙ 3. ♙xg5+ ♖d1 4. ♙xc1 ♖xc1 5. gxf5 (Prokes 1947)
- 6) 1. ♖b5 (1. ♖b4? ♖d4 2. ♖b3 ♖e3 3. ♖c2 f2 4. ♙xf2+ ♖xf2 5. ♖d3 ♖g2 6. ♖e4 ♖xh2) 1. ... ♖d4 2. ♖c6 ♖e3 3. ♖d5 ♖e2 4. ♙g3 f2 5. ♙xf2 ♖xf2 6. ♖e4 ½-½
- 7) 1. c4 (1. ♖a4? c6 2. ♖b4 (2. c4 c5 3. ♖b5 ♖xb1) 2. ... c5+ 3. ♖a4 c4 4. ♖b4 ♖xb1 5. ♖xa3 ♖c2 6. ♖a2 (6. ♖b4 ♖d3) 6. ... ♖xc3 7. ♖b1 ♖d2) 1. ... c5+ (1. ... c6 2. c5 ♖xb1 3. ♖xa3; 1. ... ♖xb1 2. ♖xa3 ♖c2 3. ♖b4) 2. ♖a4 ♖xb1 3. ♖xa3 (Cuppini 1996) ♖c2 4. ♖a2 (4. ♖a4? ♖c3 5. ♖b5 ♖d4) 4. ... ♖c3 5. ♖b1 ♖xc4 6. ♖c2
- 8) 1. ♙h6 (1. ♙h8? ♖e6) 1. ... a2 2. e6+ ♖f6 3. e7 ♖xe7 4. ♙g7 ½-½

- 9) 4. ♖a1! ♜xa1 5. ♜c1 b4 6. c4! (6. c3? c4!) 6. ... bxc3 7. ♜c2 (*Sizonenko, Skrinnik 2002*)
- 10) 1. ♜e7 d5 2. ♜d6 d4 3. ♜c5 d3 4. ♜b4 ♜b7 5. ♜c3 ½-½ (*Bernhardt 1948*)
- 11) 1. ♖f4+ ♜d3 2. ♜a3 (2. ♜a2 ♜c2; 2. ♖e5 c2 3. ♜b2 ♜d2 4. ♖f4+ ♜d1) 2. ... ♜c2 3. ♜b4 ♜b2 ♖e5 ½-½
- 12) 1. ♖a5 (1. ♖c7 f3 2. ♜e3 ♜g2) 1. ... ♜f2 (1. ... f3 2. ♜e3 f2 3. ♜f3!; 1. ... ♜g2 2. ♜e1) 2. ♖b6+! (*naar Kubbel 1937*)

50 Endgame: ♖ - ♖: A

- 1) 1. c4 bxc3 2. ♜c2
- 2) 1. ♜b6! (1. ♜c6? ♖c2!) 1. ... ♜e6 2. ♜c7! (*Aliev, 2003*)
- 3) 1. ♜d8 ♜g8 2. ♜e8 ♜h8 3. ♜f7
- 4) 1. ♜f8 f5 2. g5 ♖g8 3. ♜xg8
- 5) 1. ♜b5 (1. ♜a6? d5 ; 2. c4? ♜b7) 1. ... ♖b8 d5 2. ♜a6 (2. ♜c6? d5) 2. ... ♖a7 3. c4 (3. bxa7)
- 6) 1. ♜e7 (1. ♜c7 ♜a7) 1. ... ♖b6 2. ♜xf6 ♖d8+ (2. ... a5 3. ♜e6) 3. ♜e6 (3. ♜f7? ♜b7 4. f6 ♜c6 5. ♜e6 ♖xf6) 3. ... a5 4. f6
- 7) 1. a6 (1. g6+ ♖xg6 2. a6 ♖e8 3. ♜d6 ♖h5) 1. ... ♖h5 (1. ... ♖e8 2. g6+ ♜g7 3. ♜d5 ♖d7 4. a7 ♖g4 5. ♜e4) 2. g6+ (2. ♜e4? ♖e2 3. a7 ♖f1) 2. ... ♜g7 3. ♜f4 (3. ♜e4? ♖e2)
- 8) 1. ♜d5 (1. g5? hxg5 2. h6 ♜c6 3. ♜e5 ♜c5 4. h7 ♜c4) 1. ... ♖b8 2. g5 ♖f4 3. g6 (*Chapais, 2012*)
- 9) 1. ♜b4 (1. ♜b5? ♜b7 2. ♜a5 ♖a7) 1. ... ♜b7 2. ♜b5 ♜a8 (2. ... ♜c8 3. ♜a6) 3. ♜c6 (3. ♜a6? ♖c7 4. bxc7) (*Radchenko 1968*)
- 10) 1. f5 ♖c5 (2. ... exf5 3. h6) 3. h6 ♖f8 4. h7 ♖g7 5. fxe6 (*Haupt 1949*)
- 11) 1. ♜g8 (1. ♜e8 ♖g6) 1. ... ♖h7+ (1. ... ♖e6 2. h7 ♖xf7+ 3. ♜f8) 2. ♜h8! (2. ♜f8? ♖g6! 3. h7 ♖xh7 4. ♜e8 ♖g6 ; ♜xh7? ♜xf7 ♜h8 5. ♜f8 h7 ♜f7) 2. ... ♜xf7 (2. ... ♜e7 3. ♜g7!) 3. ♜xh7 ♜f8 4. ♜g6 ♜g8 5. ♜g5 ♜h7 6. ♜h5 ♜g8 7. ♜g4 ♜h7 8. ♜xg3 (*Rossi, 1967*)
- 12) 1. h5 fxg5 (1. ... ♖e5 2. h6 fxg5 3. h7 g6 4. ♜e6) 2. f6 gxf6 3. h6 ♖e5 (3. ... f5 4. ♜e6) 4. ♜e6 ♖a1 5. ♜f5

51 Zugzwang: A

- 1) Drawing
- 2) Drawing
- 3) 1. ♜a6 ♖xa6 2. ♖e4
- 4) 1. ♖b2
- 5) 1. ♜g1
- 6) 1. ♜g3
- 7) 1. ♚c2
- 8) 1. d3 ♜bd5 (1. ... ♜c8 2. ♜xc8#; 1. ... c5 2. ♜b5#; 1. ... e5 2. ♜f5#; 1. ... ♜fd5 2. ♜e8#; 1. ... ♜e8 2. ♜xe8#) 2. ♜c8#
- 9) 1. ♚b8 ♜c3 (1. ... ♜b6 2. ♚xb6#; 1. ... ♚xb5 2. ♚a8#) 2. ♚b6#
- 10) 1. ♚d2
- 11) 1. ♜h5
- 12) 1. ♜d7 ♚e2 2. ♚b1#

52 Zugzwang: B

- 1) 1. ♜f6 ♖g4 (1. ... ♖e2 2. ♜g3+; 1. ... ♖c2 2. ♖f3#) 2. ♖e8#
- 2) 1. ♜b4
- 3) 1. ♜e2 ♚a1 2. ♚b1+
- 4) 1. ♜g7 ♚e7 (1. ... ♚g5 2. ♜e6+) 2. ♜f5+
- 5) 1. ♖a8 c5 (1. ... ♖d7 2. ♜b6+; 1. ... ♜b5 2. ♜d6+; 1. ... ♖g6 2. ♖xc6#) 2. ♖e4 ♖d7 (2. ... ♖b5 3. ♖c2#; 2. ... ♜b5) 3. ♜d6+ (2. ... ♖h5 3. ♖c6#) 3. ♜b6+
- 6) 1. ♚d8
- 7) 1. ♖e3! ♚xe3 2. ♜g4+ ♜g5 3. ♜xe3
- 8) 1. ♜a3 ♚xa3 (1. ... ♚b3 2. b5+) 2. b5+ ♜xb5 3. ♖xa3 ♜c4 4. ♖b2
- 9) 1. ♜b6

- 10) 1. ♖h5
- 11) 1. ♖a7
- 12) 1. ♖e8! (1. ♖c7? ♜c4+ 2. ♖b6 ♜a6+ 3. ♖xa6 stalemate)

53 Zugzwang: C

- 1) 1. ♗d5! ♕e8 (1. ... ♕g8 2. ♖xg8 ♖xd5 3. ♖f7 ♖e5 4. g5 ♖f5 5. g6; 1. ... ♖xd5 2. ♖xf7) 2. ♗c7+ ♖e5 3. ♗xe8 ♖f4 4. ♗f6
- 2) 1. ♖h7+ ♖e8 2. ♕c7
- 3) 1. ♗g2 (1. ♕f7+? ♖xh4 2. ♗f5+ ♖g5 3. ♗xe7 ♖f6= ; 1. ♖f4 ♕d6+ (or 1. ... ♕xh4 2. ♕f7+ ♖h6 3. ♗f5+ ♖h7 4. ♗xh4) 2. ♖e4 ♕g3 3. ♗g2 ♕xh4 4. ♕e2+ ♖g5 5. ♖f3 ♖h5 6. ♖f4+ is a more complicated win.) 1. ... ♕xh4 2. ♕f7+ ♖g5 3. ♕e8
- 4) 1. ♖b2! ♖b8 2. ♖xd7 ♖xg2+ 3. ♖c3 ♖g3+ 4. ♖c4
- 5) 1. b8♜+ (1. b5 ♗b8 2. ♖g2 e2) 1. ... ♗xb8 2. b5
- 6) 1. ♗f3+ ♖f4 2. ♖f2 (2. ♖g2? ♕g3) 2. ... ♕g3+ 3. ♖g2
- 7) 1. ♕e7 e4 (1. ... d3 2. ♜xd3+ ♖e6 3. ♜d6+; 1. ... ♜e6 2. ♜b3+) 2. ♜c5+ ♖e6 3. ♜d6+
- 8) 1. ♜d7 ♖b4 2. ♜d4+
- 9) 1. ♖e3 ♖d8 (1. ... ♜b7 2. ♜g8+ ♖d7 3. ♖xe7+ ♖xe7 4. ♜g7+; 1. ... ♜d7 2. ♜g8#; 1. ... ♜d8 2. ♜h8+ ♖d7 3. ♖d6+) 2. ♜f8+ ♖d7 3. ♖xe7+
- 10) 1. ♕d2 ♖a4 (1. ... ♜a1+ 2. ♖b3+; 1. ... ♜a4 2. ♖b2+) 2. ♕c2+
- 11) 1. ♜b4 a5 2. ♜b5 (2. ♜b1 ♜c5+) 2. ... ♗e4 (2. ... ♜e7 3. ♜b8#) 3. ♜d5+
- 12) 1. ♖h6! ♜xc7 (1. ... ♖xc7 2. ♜f8+; 1. ... ♜a8 2. ♜f8+) 2. ♜f8#

54 Zugzwang: D

- 1) 1. ♕c3+ ♖xc3 2. ♗d4 ♖c4 3. ♗b3#
- 2) 1. ♖f2 ♜a3 2. ♖f1+ ♖b2 3. ♖b1#
- 3) 1. ♗f5+ ♖g8 2. ♖g4 ♗f8 3. ♗xf6#
- 4) 1. ♖f4 ♕c6 (1. ... ♖c6 2. ♗b5#; 1. ... ♖c5 2. ♗e4+) 2. ♖c4#
- 5) 1. ♖c8 ♗c7 2. ♕c6
- 6) 1. ♖g2 h4 2. ♖g1
- 7) 1. ♕c6+ ♖f8! 2. ♖a8+ ♖g7 3. ♕e4
- 8) 1. ♖e3 (1. ♕d6 ♖d8 2. ♖e5 ♕e8 (2. ... ♕xh5) ; 1. ♖e4 ♖xh5 2. ♕g7 ♕g6+) 1. ... ♖xh5 2. ♕g7
- 9) 1. ♖h8+ ♖g4 2. ♖h7 g6 3. ♖h8 g5 4. ♖h7
- 10) 1. ♖xc2+ ♕c6 (1. ... ♖b8 3. ♕c7+) 2. ♖d2 ♕d7 3. ♖b2!
- 11) 1. ♖f3! (1. ♖xf4? ♖h6) 1. ... ♖h6 2. ♖xf4 ½-½
- 12) 1. ♗f3+ ♖h1 2. ♕f1 g5 3. f5 ♜xf5 4. ♕g2#

55 Zugzwang / Mate in two: A

- 1) Drawing
- 2) 1. ♖e5 ♖a8 (1. ... ♕xh4 2. ♖xe8#; 1. ... ♕xd6 2. ♖f5#) 2. ♕xe7#
- 3) 1. ♕xf4 (1. ♕xh4 ♖h3) 1. ... gxf4 (1. ... ♖h3 2. ♜f3#; 1. ... h3 2. ♜g3#) 2. ♜g2#
- 4) 1. ♖h6 e5 (1. ... e6 2. ♖h5#; 1. ... ♖e5 2. ♖g5#) 2. ♖f6#
- 5) 1. ♜a6 e4 (1. ... d6 2. ♜c4#; 1. ... ♖e4 2. ♜d3#) 2. ♖f5#
- 6) 1. ♕b2 c5 (1. ... ♖e5 2. c4#; 1. ... ♖c5 2. ♖f5#) 2. c4#
- 7) 1. ♖c7 ♖d5 (1. ... ♖b4 2. ♜xb6#; 1. ... b5 2. ♜d6#) 2. ♜c6#
- 8) 1. ♜c5 h1♜ (1. ... h1♗ 2. ♜g1#; 1. ... ♖h1 2. ♜d5#; 1. ... ♖g3 2. ♜g5#) 2. ♜f2#
- 9) 1. ♖h1 ♖h5 (1. ... ♖f4 2. ♖e4#; 1. ... ♕xd3 2. ♜g5#) 2. ♖g3#
- 10) 1. ♜c1 d5 (1. ... ♕b5 2. ♗b4#; 1. ... ♖d5 2. ♜h1#) 2. ♜h6#
- 11) 1. ♗c7 a4 (1. ... d6 2. ♜a7#; 1. ... d5 2. ♗xa6#; 1. ... ♖d6 2. ♜b6#) 2. ♜b4#
- 12) 1. ♕b6 ♗c5 (1. ... f4 2. ♜e7#; 1. ... ♖d6 2. ♜f6#) 2. ♕c7#

56 Zugzwang / Mate in two: B

- 1) 1. ♜a1 a3 (1. ... b4 2. ♜e5#; 1. ... ♖b4 2. ♜c3#) 2. ♜xa3#
- 2) 1. ♖g5 ♗e4 (1. ... e2 2. ♜d3#; 1. ... ♗f1 2. ♜c6#) 2. ♜h5#

- 3) 1. ♖a7 ♗e6 (1. ... ♗e7 2. ♜d7#; 1. ... ♗c5 2. ♜b5+; 1. ... ♗d5 2. ♜c6#) 2. ♜d7#
- 4) 1. ♜a7 ♗b3 (1. ... b5 2. ♚d4#; 1. ... ♗c4 2. ♜a4#) 2. ♚b5#
- 5) 1. ♜c7 c5 (1. ... e5 2. ♜xc6#; 1. ... e6 2. ♙xc6#) 2. ♜xc5#
- 6) 1. g4 ♗h6 (1. ... ♗f6 2. ♜e7#; 1. ... ♗h4 2. ♙e7#; 1. ... ♗f4 2. ♜f5#) 2. ♙e3#
- 7) 1. ♜d8 a5 (1. ... ♗a4 2. ♚c4#; 1. ... ♗a5 2. ♚c4#) 2. ♜h4#
- 8) 1. ♜e8 ♗f6 (1. ... ♗h4 2. ♜h5#; 1. ... ♗f4 2. ♜e3#; 1. ... ♗h6 2. ♜g6#) 2. ♜e7#
- 9) 1. ♜c7 ♗xb4 (1. ... ♙a6 2. ♜c5#; 1. ... ♗a6 2. ♙c4#; 1. ... ♙f5 2. ♜b7#; 1. ... ♙b7 2. ♜xb7#) 2. ♜b6#
- 10) 1. ♚g2 ♗f2 (1. ... ♙c2 2. ♜d4#; 1. ... c3 2. ♜e2#; 1. ... ♗e3 2. ♜e2#) 2. ♚g3#
- 11) 1. ♗e1 ♗c5 (1. ... ♗a7 2. ♗c8#; 1. ... ♗c7 2. ♙g1#) 2. ♜f2#
- 12) 1. ♚a2 (1. ♜a6+? ♜xa6) 1. ... ♜xb5+ (1. ... ♜a6 2. ♜xa6#; 1. ... ♚xc8 2. ♜xc8#) 2. axb5#